TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 3

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

EFSUNCU BABA

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

5. basım

TÜRK EDEBİYATI

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR
EFSUNCU BABA

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
HİLMİ KİTAPHANESİ
ORHANİYE MATBAASI, İSTANBUL
1340 [1924]

Sertifika No: 40077

EDİTÖR
RÛKEN KIZILER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

ESKİ YAZIDAN ÇEVİREN
HACER ER

DÜZELTİ
DERYA ÖNDER

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: NİSAN 2018, İSTANBUL
V. BASIM: EKİM 2019, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-416-4

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel: (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: ENGİN KILIÇ

Pertevniyal Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Kültürel İncelemeler Programı'nda yüksek lisans yaptı. Leiden Üniversitesi Türkiye Çalışmaları Programı'ndan doktora derecesini aldı. Sabancı Üniversitesi'nde Modern Türk Edebiyatı ve İletişim Becerileri dersleri veriyor. Genel olarak geç 19. ve erken 20. yüzyıl modern Türk edebiyatı ve kültür tarihi, özel olarak Türk ütopya edebiyatı üzerine çalışmalarını sürdürüyor.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 3

Roman

efsuncu baba

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Engin Kılıç

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Sadeleştirmeye İlişkin Not

Elinizdeki kitap Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1924 tarihli *Efsuncu Baba* adlı romanının günümüz Türkçesine uyarlanmış, sadeleştirilmiş metnini içermektedir. Sadeleştirmeyi yaparken yararlandığım temel kaynaklar Mehmet Kanar'ın *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü* (İstanbul: Say, 2010) ile Türk Dil Kurumunun *Güncel Türkçe Sözlük* ve *Yazım Kılavuzu*'dur. Bunların dışında ihtiyaç oldukça Şemseddin Sami'nin *Kamus-ı Türki*'sine, çeşitli argo sözlüklerine ve diğer kaynaklara da başvurdum. Ayrıca *Efsuncu Baba*'nın 1954 ve 1995 tarihli eski baskılarını da gözden geçirdim.

Eserde dönemin tarihsel bağlamı içinde gönderme yapılan tarihsel kişileri, eserleri, nesneleri, mekânları, deyim, kavram ve olguları mümkün olduğunca açıklamak ya da tanımlamak üzere dipnotlara başvurdum.

Kimi ifadelerin kahramanlarca yanlış anlaşıldığı ve diyaloğun bu yanlış anlama üzerinden devam ettiği durumlarda Osmanlıca orijinal ifadeyi korudum, doğrusunu ve gerekirse çeviri ve açıklamaları dipnotlarla verdim.

Noktalama işaretlerinden bazılarının kullanımı zaman içinde farklılık gösterebiliyor. Örneğin üç nokta işareti virgül yerine, parantez de çift tırnak yerine kullanılabiliyor. Bu durum okuma ve anlama zorluğu yarattığından noktalama işaretlerini günümüzde geçerli kurallara uygun biçimde değiştirdim. Ayrıca kelime sonlarındaki yumuşak sessizleri bugünkü Türkçe yazıma uygun olarak sertleştirdim.

Engin Kılıç

1

Adına “Devr-i Dilara”[1] deyip de bugüne kadar hiçbir güler yüzünü görmediğimiz zamandan evvel Fazlıpaşa’daki Binbirdirek’te ipekçiler ipek iplik eğirirlerdi.

Bin bir direk! Sayan yok ya... Bu adette pek mübalağa olsa gerek... Hakikati anlamak için bu sütunları saymak, saydırmak niyetinde değiliz. Merak edenlerin keyiflerine de karışmayız...

Bu rutubetli, tarihî mahzenin loş serinliği içine, iki Ermeni delikanlısı elemgelerini[2] kurmuşlar iplik eğiriyorlar. Dünyadan ziyade ahiret âlemine dâhil, yarı karanlık bu geniş çukurun içindeki tekdüze işlerinin usancından kurtulmak için boğazlarını yırta yırta şarkı söylüyorlar. Fakat ne bestede usul var, ne güftede mana...

Agop, Kirkor’a karşı musikide üstünlük iddiasındadır. Kirkor daima:

Zo bana ne oldu ben bilemem
Eski halime hiç göremem

gibi meyhane bayatı adi şeyler okur. Agop, Dede Efendi, Nikoğos Ağa gibi üstatların ağır şarkılarını söyleme merakındadır. Agop’un Artin Ağa isminde bir şarkıcı komşusu vardır. Bu merak kendisine oradan geliyor. Her akşam

---

1 “En güzel devir”, “en hoş zaman” anlamında, II. Meşrutiyet devri için kullanılan niteleme.

2 Çile durumundaki ipliği yumak yapmak veya masuraya sarmak için kullanılan ve bir eksen üzerinde dönen araç.

pencereden komşusunu dinler. İşsiz gecelerini Artin'in musiki meclisinde geçirir. Usulünden, dümtekinden, bazen de mezesinden, birkaç tekinden istifade ederdi. Şarkıcı Artin'in musiki dersinden dönüşünde arkadaşı Kirkor'a taze taze parçalar geçtiği de olurdu.

O sabah iki arkadaş asırlık tonozların altında elemgelerini çevirirlerken her günkü ahenklerine giriştiler. Hayli bağrışıp çağrıştıktan sonra Kirkor:

— Ahbar,[1] ağır, usta işi, kıyak bir şarkın yoktur?

— He vardır.

— Senin içinde olan bir şeyden ben ne zevk duyarım ki. Bırak dışarı çıksın... Keyiflenelim... Haydi oku...

Bu teklif karşısında Agop'un gururla göğsü kabardı. Elinde artık parmaklarını yakacak kadar küçülmüş cigara ucunu, yutacak gibi son bir iştahla sıkı sıkıya birkaç defa daha çektikten sonra:

— Okuyacağım, lakin bedava olmaz...

— Bu akşam Sandıkburnu'nda altık[2] bir tek düz[3] ikram ederim...

— Kulakların da ikramın kadar büyük olsun.

— Zo, haydi biçimsizlenme... Zırlayacaksan zırla...

— Sen babanı zırlat ahbar...

— İrahmet olsun canına... Babam senin kadar muziki bilmez idi ki...

— Hangi baban? Uzun kulaklı, semerli...

— Be haydi oku. Bütün geçmişine okurum şimdi...

— Dün akşam bulamaç yedin? Ne yedin? Ağzın çok tatlılaşmış...

— Ağzının tadını veririm şimdi...

— He ağzından bal şeker akoor...

— Dün akşam benim nerede olduğumu bileydin neden bu kadar ballandığımı hıp deyi ağnar idin...

---

1 Ermenice "erkek kardeş" anlamındaki "yeğpayır"dan. Bir erkeğe hitap ederken "kardeşim, birader" anlamında kullanılan söz.

2 Artık.

3 İçinde anason, sakız vb. kokulu maddeler olmayan üzüm rakısı, düziko.

— Neredeydin? Dün gece yine dostuna gittin?

— He... Lafı işte tastamam üstüne vurdun.

— Bir Ermeni'nin bir Rum karısına bu kadar kıyak alaka koyması eyi mana değildir. Çakarsın Agop?..

— He bulursam çakarım...[1]

— Boş laf etme. Bu iş için sana bin nasihat vermişim. Bu koca kellen keme sıçanının kafasına benziyor. Oraya hiçbir laf girmeyor...

— Yine nazik bir söz ettin. Keme sıçanınınki dünyadaki kafaların en sertidir sanırsın?

— Şimdi serti yumuşağı bırak. Okuyacaksın?

— Altık gönlüm oldu. Okuyacağım...

— Haydi be oku köpek boku...

Agop dilinin ucuyla dişlerinin arasından tükürüğünü fıskiye gibi karşıya fırlatır. Sesini açmak için birkaç defa öksürür. Nihayet ağır bir makamla başlar:

Meyhane mi bu? Bezm-i kerhane-i Acem mi?[2]
Tulum peyniri mi? Yoksa eski kaşer mi?
Satılmış Libade'de bostanı Cemal'in
Eşek çemenistanda[3] *hiç hıyar yer mi?*

Kirkor bütün alaycılığıyla:

— Çüş oğlum Agop, karşımda durmuşsun ne biçim laflar ediyorsun? Hiç böyle ağır şarkının içinde eşeğin, hıyarın yeri olur? Bunlar edepten dışarı laflardır. Ustan Artin Ağa sana bu şarkıyı böyle merkep ile, hıyar ile geçti?

Agop birden hiddetlenerek:

— He ne söylesen hakkın var. Ben de durmuşum da senin gibi yavan, hışır bir herife ince makamlardan beyit okurdum.

— Patlıcan tavası gibi birden parlama öyle... Ayıp değil a ağnamadım. Tulum peyniri, kaşar peyniri, hıyar... Karnın acıktı? Ne oldu? Kerhane, meyhane... İşin içinde yalnız tarator eksik... Onu da ben koyayım tam olsun...

---

1 Çakmak (argo): İçki içmek.
2 Acem kerhanesinde içki meclisi mi?
3 Çemenistan: Bahçe, çimenlik.

— Senin taratorun girmedikten sonram zaten lafın tadı gelmez... Bilirim baban eski piyazcıdır...

— Beni meraka koydun... Artin Ağa sana bu şarkıyı bu okuduğun biçimde... Tıpkı bu tonda geçti?

— Yok tıpkı böyle değil...

— Meyhaneyi, kerhaneyi, hıyarı, eşeği sen uydurdun?

— He canım dur... Biraz dinle ki ağnadayım...

— İşte durdum. Lafına bekleyorum...

— Artin bu şarkıyı bir Türk şarkıcısından almış, kendi şarkı defterine Ermenice harflerle yazmış... O ki defterini açıp da bana bu şarkıyı okuduysa bunun güftesinden ne ben bir şey ağnadım ne de Artin kendisi ağnadı... Kendimizi çok zorladık. Mana çıkmayor. Düpedüz manasız bir şeydir... Sonra bu güfteyi ben de defterime geçtim. Eve geldim. Sabahacak uğraştım. Beyitleri ancak be ancak bu kadar gustosuna koyabildim. İşte nihayet şimdi bir şey ağnaşılıyor. Şairlik ipekçiliğe benzemez. Pek zorluklu ince bir iştir. Şöyle edersin lafın kafiyesi bozulur. Böyle edersin söz teraziden düşer. Sağa kaçarsın olmaz. Sola gidersin uymaz. Elmas işleyen bir kuyumcu dikkatiyle her bir lafı tartarak, kantarlayarak tastamam yerine çivi gibi mıhlamalı. Şimdi bu şarkının aslında meyhane vardır. Kerhane vardır. Eşek, bostan, hıyar, peynir, çemenistan hepsi mevcut... Fakat bu işi ilk eden hımbıl şair hiçbir lafı yerine koymayı bilememiş. Bütün manasız sözler, çardağından sarkan tohumluk asma kabağı gibi biçimsiz biçimsiz tepe aşağı sallanor. Yaraşığıyla hepsinin makamlarını bularak birer birer yerlerine oturttum. Şarkıda eşek vardır. Ahır yoktur. Gel babana selam söyle. Zo bu hayvanı ben nereye sokayım? Bostana koydum. Beyit gustosundan düştü. Araya bir de koca bir hıyar yerleştirmiş. Bunu kim yiyecek? Nihayet çaresiz kaldım. Uydu uymadı hıyarı merkebe yedirdim. Laf teraziden düştü, düşmedi, işte bu işi böyle ettim?

— Pek güzel etmişsin...

— Hıyara yer bulduk. Şimdi meydanda koca bir eşek kaldı. Bu meret hayvanı zırlatmadan nereye koysak acep? Meyhaneye götürsem olur?

— Çüş ol Agop!.. Eşek meyhanede ne yapacak? Gazel bağıracak? Bırak ki orada eşekten beter zırlayanlar vardır. Fakat sözüm ona sanki onlar işte insandır. Eşekle bir ağaz olmak istemezler. Kişizadelikleri bozulur... Sen bu hayvana şimdi münasip bir yer bul.

— Zo buldum. Bu eşek beni zorla şair yaptı. İşte onu çemenistana koydum...

— Gustosunda bir iş ettim sanorsun? Bu hayvan bülbüldür? Yahut o çeşit şarkı bağıran bir kuş cinsindendir ki çimene koydun?

— Koynuma alacak değilim ya ahbar? Elbette bir tarafa sığdıracağım... Ben onu çayıra saldım. Nazik nazik öterek otlasın... Şimdi bakalım şarkıda vezneye[1] tartıya sığmayan başka aygırı laflar vardır?

— Tulum peyniri, kaşar peyniri, bunları kilere yoksa dolaba koyacağız?

— Onlar kolay, hiçbir yer bulamasam karnıma korum. Biraz da ekmek olursa hıyar ile iyi kaçar...

— Agop zevzekliği bırak. Bu şarkıdaki koca eşek mide bozoor. Bu hayvanı ondan bütün bütün çıkarsak olmaz?

— Şarkının kadrosundan dışarı edeceğiz?

— He...

— Bu olamaz ahbar. Biz bu işi Artin Ağa ile çok düşündük. Artin'e merkebi laftan dışarı edelim dediysem bilirsin bana ne cevap etti?

— Söyle ki bileyim...

— Eski Osmanlı şairlerinin merakıdır. Her şarkıya birkaç eşek bağlarlar. Bunun da birçok meselasını getirdi. Okuyayım da dinle:

"Eşek" çeşmim hazretinle bıngır bıngır ağlayor.
Langa'nın bostan dolabı matem ile çağlayor...

Sonra efendim:

"Eşek" elemi çekme gönül nafile şeydir.

---

1 Vezine, ölçüye.

Ve

Hep ah edip zırlarsın gönül "eşeğim" durmaz.

Ve daha böyle eşekli beyitler bin tane vardır. Hepsini bir araya toplasan koca bir kervan olur. Ahırlar almaz. Zo bu ne meraktır? Ne gustodur? Artin Ağa ile çok düşündük. Şairlerin lafına hiç akıl erer ahbar? Herif anzarotu[1] yutmuş. Kafayı tutmuş, fikrine her ne ki geldiyse laftır deyi meydana koymuş. Sen ben söylesek kimse kulak asmaz. Lafımıza on para veren olmaz. Agop'u Kirkor'u kim alır? Kim satar? Dinle beni ki biraz edep olasın.

— İşte dinleyorum. Sen de lafa bir başladın mı kafa patlatırsın. Neyse devam ol... Dinleyorum...

— Artin Ağa'nın defterini başından dibinecek okuduk. Eski derin Osmanlı şairlerinin gustolarını aradık. Evvelki zamanın beyitleri hep "divane âşık" "aşüfte karı" "kambur felek" ve içkilerden arak,[2] bade,[3] şarap; hayvanlardan eşek, bülbül, ahu, ceylan, yılan; çiçeklerden gül, sümbül, yasemin, lale ile doludur. Öyle şimdikiler gibi şampanya, gazoz, küraso,[4] şartröz,[5] viski, konyak, bira ve kokulardan kamelya, leylak, çayır kokusu, atkinson,[6] lüben[7] filan bilmiyorlar.

— Her zamanın şairi lafını vaktinin gidişine uydurur. İşte asıl kurnazlık da bundadır.

— Şimdiki zamanede öyle dipsiz, kıyak derin şairler var imiş ki seksen kulaç aşağı insen lafın dibi bulunmaz imiş...

— Bu yenilerden fikrine hiçbir şey sındıramadın?

— Bunların dediklerini kendilerinden başka kimse ağnayamaz imiş...

---

1 Rakıyı.
2 Pirinç ve şekerkamışından elde edilen bir tür rakı.
3 Şarap, içki.
4 (Fr. *Curacao*): Curacao adasında yetişen Laraha cinsi acı portakalın kabuğundan yapılan likör.
5 (Fr. *Chartereuse*): Şartrö tarikatına bağlı keşişler tarafından üretilen bir Fransız likörü.
6 Atkinsons marka parfüm.
7 Eau de Lubin marka parfüm.

— Artin Ağa ile siz bunları deftere çekip gustoya koysanız olmaz?

— He biraz uğraştık. Lakin bizim hesaba, bizim kantara gelmeyor. Bunların güfteleri bizim havalardan makam tutmayor. Akordaya[1] uymayor. Yalnız alafranga tona geleyor. Bu yeni şairlerin içinde öyle cakalı söz doğuranlar var imiş ki, Frenklerin meşhur şairleri Küsedir Müsedir,[2] Gogodur Hugodur,[3] nedir? İşte bu kıyak herifler kabirlerinden kalkıp da bu beyitleri okuyacak olsalar haryan kalıp şaşarlar imiş ki acep bu lafları eden biziz yoksa Türklerdir? Ayırt edemezler imiş... O kadar engine, derine varmışlar, diye oturmuşlar...

— Boş laf etme Agop. Bilirsin maymundan büyük ayı vardır. Dünyadır bu, her aygırdan daha aygırı, her dipsizden daha dipsizi bulunur... Engine çıkıp derine varıp da ne yapacaklar ki? Torik avlayacaklar?

— Ahbar bu nazik işin içine bir de torik sokarsan eh altık laflar tuzlu lakerdaya döner.

— Toriğe beğenmedin? Ne çeşit balık istersin?

— Biçimsizlenme zo. Böyle yüskek laf ederken toriğin, palamudun ne sırası vardır? Söyle bakayım Artin Ağa'dan geçtiğin bu meyhane şarkısı hangi makamdandır?

— Uşşak...

— Uşşağa beğenmem. Aşağı havadır.

— He ben de bilirim. Makamların aşağı takımındandır. Bayağı şeydir. Fakat eşekli şarkıya da uşşak makamı uyar. Öyle değil?

— Ağır aksar[4] daha yaraşıklı düşmez?

— Sen her eşeği ağır aksar sanırsın? Mısır merkebi vardır ki beygiri ardında bırakır.

— Zo divane olma. Mısır'ın eşeği Mısır'da gider. Sıcak hava ister. Çünküm elbisesi beyazdır. Buraya gelirse kulakları önüne düşer. Türkçe bilmez; Arapça, İngilizce ağnar.

---

1 Akorda.
2 Alfred de Musset (1810-1857), Fransız yazar ve şair.
3 Victor Hugo (1802-1885), Fransız yazar ve şair.
4 Ağır aksak: Türk müziğinde bir usûl.

— Divane dedin de fikrime geldi. Hani buraya gelen o kaçık herif üç gündür gözükmeyor. Ne oldu acep?

— Meraka kalma. "Kuryuğunu fikrine getiren tilkiyi görür" derler. Nerede ise bugün yarın zıp diye karşımıza çıkar.

— Be ahbar o herif ne biçim budaladır? Ağnayamadım. Pek akıllı bir adam çalımı satmak ister...

— Zaten her divane böyledir. En en budalalar akıllı kurumu satarlar. Görünor ki bu herifin beyni üç yüz dirhem[1] eksiktir...

— Herifin kafasını kantara vurdun ki dirhemiyle laf ediyorsun?

— Zo o, sözün pelesengidir. Bir adama beş paralık aklı yok derlerse bu fiyatı daryenin[2] estimatoru[3] koydu sanırsın?

— Eh uzatma be kardeş, biz yine divanemize gelelim.

— He he laf yine oraya gelecek a. Bu divane şu oturduğumuz mağara merdiveninin üst başından görünür. Ayağını birinci basamağa indirmezden evvel uzun uzun düşünür. Sağını atsın? Yoksa solunu? Buna bir türlüme karar veremez. Düşünür, düşünür. Nihayet cebinden bir kitap çıkarır. Sanki o günü merdivenden hangi ayağını evvel atmak daha uğurlu olduğunu o kitapta yazıyor zannedersin. Efendim en nihayet büyük bir cesaretle adımını atar. Beş altı basamak iner. Yine durur. Etrafına bakınır. Dinler... Dinler... Sanki sanırsın ki boşluk içinden ona laf söyleyen hayaletler vardır. Arpa içine dalmış kumru gibi düşünür. Mır mır eder. Haydi babam bakarsın ki indiği basamaklardan telaşe ile tekrar yukarı çıkar. Yanlış bir iş etmiş olduğunu o zaman ağnarım. İşte böyle iner çıkar. Sabahleyin gelmiş ise müezzin hoca minarede öğleni bağırır. Seninki nihayet aşağı inebilir. Yine çakırkeyif sarhoş gibi yalpalanarak

1 Okkanın dört yüzde birine eşit olan 3,207 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü.
2 Dairenin.
3 (Fr. *Estimateur*'den): Gümrüklere dışarıdan gelen malların değerini saptamakla görevli memur.

etrafına tuhaf tuhaf dikiz gelir. Yine görünmez adamlarla konuşur. Ne dediğini işitmem. Yalnız dudakları oynadığını görürüm. Sonram bu mahzenin duvarlarında bir şeyler okur. Direkleri birer birer sayar. Ağnamak ister ki cümle âlemin dediği gibi bin bir tanedir? Yoksa eksiği vardır. Kıyafetlerine bakılırsa akıllı sanılır bazı efendiler de bu hesabı benden sordular. Dediler ki:

— İpekçi usta bu direklerin hiç hesabına oturdun? Bin birdir?

— Dorgusunu söyleyim. Hiç saymadım. Anam bana dedi ki: "Agop sen Binbirdirek'te yeraltında çalışırsın. Sakın aklına uyup da direkleri saymayasın. Uğur değildir." Kırk yılda bir kocakarı sözü dinlemek lazımdır derlerse işte ben de dinledim. Saymadım. Zo ben bu direklerin çetelecisiyim? Gelen geçen sayısını benden sorar. İşte görünor ki üç yüz tane bilem yoktur. Yedi yüz biri nerede? Tevarihte[1] öyle yazoor imiş. Ağnadım ki tevarih denilen düzme kitapta çok boş laflar vardır. Gözlerimizin önüneki bu direklere "bin bir" diye bir iddia kor ise gözlerimizin önünde olmayanlar için ne kantinler atmaz.[2] Bazen buraya Yahudi tercümanlarla beraber seyyah Frenkler gelirler. Hepsi de önlerine birer kitap açarlar. Bu direklerin diplerini karıştırırlar. Ortalarını okşarlar. Tepelerine bakarlar... Sonra kitabı okurlar... Tercümana sorarlar. Yahudi onlara öyle martavallar atar ki hoşlarına gelirse avuçla bahşiş toka ederler.[3] Bu bizim ipekçilik de bir zenaattır sankim? Vaktiyle neye Frenkçe öğrenip de tercüman olmadık?..

— O Yahudilerden hiç sordun? Evvelden burası ne imiş acep?

— He sordum. Burası Ceneviz padişahlarının şarap mahzeni imiş...

— Vay köpoğlu herifler! Vaktiyle amma da şarap içmişler ahbar...

---

1 Tarihlerde, tarih kitaplarında.
2 (Fr. *cantine*'den) Kantin atmak (argo): Yalan söylemek, uydurmak.
3 Toka etmek (argo): Vermek.

— Bunda içleri şarap dolu birkaç fıçı bırakmış olaydılar...

— Ahbar kaç bin senelik şarap. Yudumunu alan ah aman aman bağırıp devrilir idi.

— Kirkor işin şurasını iyice fikrinde sakla ki buraya bir Frenk gelip de direkleri sayar ise bu hesabı boşuna yapmaz. Mutlak bundan bir avanta çıkarır.

— Ahbar lafıma kanarsın? Bizim o divane dediğimiz herif de bu direkleri boşuna saymayor. Günün birinde bundan koskocaman bir iş çıkaracaktır. Divane o değil. Biziz...

— Öyle ağnayorsun?

— He...

Kirkor sesini indirerek etrafa meraklı bakışlarla:

— Antika para? Yani eski "meskûrat"?[1] Mücevherat elmas? Ne çıkaracak acep?

— Zo ben bilirim?

— Bilmiyor isen bilmeye urğaşalım. Bu herif divane değildir de kendini âleme güya o tarzda yutturmak ister olmasın?

— Düpedüz divanedir? Yoksam böyle gösteriş edoor. Kefş edemedim.

— Bakalım yeri kazacak? Duvarı oyacak? Nereden mal çıkaracak? Biz de kurnaz olalım. İşin dikkatinde olmayor gibi duralım...

— Şimdilik bir yeri kazdığı yok. Yalnız direkleri okuyup, okuyup püf edoor...

— Eh bundan ne çıkar?

— Ne çıkacağını göreceğiz ahbar. Aman aman Yahudiler duymasın. Onlar kurnaz millettir. Efsunu bu herif okur, defineyi Çıfıtlar çıkarırlar. Sonram bize karşıdan parmak yalamak kalır...

— He Yahudilerin kurnazlıklarını bilirim. Ben cahil kaldım. Fakat büyükbabam Bedros Ağa ulema[2] bir adamdı. O, pek çok tevarih okumuş. Bize ağnadırdı ki Çemberlitaş

---

1 Meskûkat: Sikke haline getirilmiş madeni paralar, akçeler.

2 Âlim, bilgin.

evvelden birinci boğumundan ta tepesine kıdar yekpare altın imiş.

— Sahi diyorsun Agop?

— Zo büyükbabam yalan söyler hiç?

— Ben şimdiyecek işte bunu hiç duymamıştım.

— Senin ne duyduğun var ki hımbıl...

— Benim bildiğim Çemberlitaş dibinden tepesine kadar mor kırmızı bir kayadır. Bunun altını nereye gitmiş? Yahudiler aşırmış?

— Patlama! Sabrol. Ağnatacağım.

— Aman çabuk et...

— Ta Yeniçeri zamanında Yahudiler bir gece herkes uyuduktan sonra Balat'tan kalkmışlar, Çemberlitaş'a gelmişler. Altınları erisin deyi Çemberli'nin altına kıyak ateş yakmışlar...

— Vay babasının canına be!.. Sonram?

— Sonram efendim bir tılsım varmış. Onu bozamamışlar. Ateşin hararetinden altın taşa dönmüş. Çemberli'ye dikkat edersin şimdi... Yukarıdan aşağı kadar kahve tavası gibi is içindedir.

— Bu işi eski Yahudiler etmişler?

— He... Şimdikilerin büyükbabalarının dedelerinin dedeleri...

— Yeni Yahudiler Çemberlitaş'ın altına bir ateş daha yaksalar taşı yine altına döndürebilirler acep?..

— Yeni Yahudiler tılsım işiyle uğraşmoorlar. Onlar maliyeye, piyaçaya[1] sokuldular, altının asıl madenini buldular...

— Agop bu direklerin diplerinde çok altın vardır dersin?

— Kim bilir?

— Frenklerin kitaplarında buna dair ne yazılmış ki?

— Ben ne çakarım ki...

— Buna dair olan asıl malumat divanenin kitabında olmalı...

— Benim fikrime de böyle geloor...

---

1 Piyasaya.

— Ah ah!.. Dur... Geçen günü burada ben yalnız idim. Divane herif yine geldiyse ta şuraya, dibe, karanlığa gitti. Duvara bir şeyler yazdı.

— Hangi dilden yazdı?

— Hangi dil niyetine okur isen o çıkoor!

— Öyle şey olur hiç?

— He lafıma inan. Biraz Osmanlıcaya benziyor. Bir parça Ermeniceye andıroor. Rumcaya kaçıyor. Çünküm ben her dilden birkaç harf tanırım.

— Bu lafların pek acayibime geloor. Şimdik sen bu yazılara okuyabilirsin?

— Ne kalın kafasın be... He dedik a...

— Ağnat bana. Ne yazoor?

— Kaf asaki pösteki gibi şeyler...

— Pöstekiden ne çıkacak sankim?

— Türkler için pösteki büyük bir şeydir. Ne çıkarsa ondan çıkar. Pöstekiye çok ihtibar[1] ederler. Sokaklarda "ya dost" bağıran saçaklı derviş babalar yoktur? İşte onlar pöstekiyi sırtlarında taşırlar. Padişahlar, şeyhler hep ona otururlar.

— Ahbar o saçaklı, pöstekili babalar "ya dost" deyi kimi çağırırlar?

— Ellerine kim bir mangır verir ise onların dostu işte odur.

Agop telaşla başını kaldırıp tekrar önüne bakarak yavaşça

— Aman Kirkor!..

— Zo ne var?

— Geloor...

— Kim?

— İşte o divane...

Kirkor gözünün ucuyla merdivene bakarak:

— He gördüm.

— Kendisine baktığımızı hiç çaktırmayalım. Bakalım yine ne iş edecek.

---

1 İtibar, saygı.

— Gözümün bir ucunu ona diktim. Öbür ucunu yere verdim...

— Kurnaz ol. Tınmaz gibi dur.

— Tınmaz kurnaz olayım?

— Her işten evvel şimdi suspus ol.

— Laf eder gibi yapalım ki bizim kendisinin dikkatinde olduğumuzu çakmasın...

3

Gerçekten de merdivenin üst başında, koca fesi kubbeli bir sahan kapağı gibi kulaklarına kadar suratının yarısını örtmüş, kır sakalı göğsüne inmiş, cübbeye benzeyen uzun, geniş paltosu topuklarını döven ve iri, yuvarlak puhukuşu gözlü bir insan karaltısı peyda olur.

Ortaoyununda büyücü rolüne çıkar gibi esrarengiz tavırlar, sinsi sinsi bakışlarla Binbirdirek'in koyu loşluklarını süzerek Ermenileri kurnazca incelemeye başlar.

Kirkor pek yavaş:

— Agop!..

— He...

— Dikkatli dikkatli bize dikiz edoor.

— He görürüm...

— Ne edelim ki bizim onu gözetir olduğumuzun farkında varmasın...

— Şarkı bağıralım...

Bu iki delikanlı yüzlerini öbür tarafa çevirir gibi yaparlar. Hızlı hızlı elemgelerini çevirerek ikisi birden baso, primo bir ahenkle türküye girişirler:

Aman aman bızdık
Aman aman bızdık
Topumuz da sızdık
Topumuz da sızdık
Ceviz içi badem de
Şam fıstık...

Ermenilerin kendi tabirlerince tınmaz görünmelerinden emniyete gelmiş gibi bu esrarlı adam ağır ağır beş altı basamak iner. Durur. Göze görünmezleri görüyor, onlarla selamlaşıyor gibi tavırlar alır. Kâh ince tebessümlerle gözleri süzülür, kâh küçük bir dargınlıkla kaşları çatılır. Bir şeyler sorar ya da açıklar gibi hareketlerde bulunur. Bakanları meraka düşürmekten başka bir anlam çıkarılamayacak bir pantomim oynar.

Agop daha pesten:

— Bu herif zır divanedir? Yoksam bize kandırmak için böyle edoor?

— Ben bilirim ahbar ki ne halt edoor?

— O kurnaz ise biz ondan daha atik olalım. Çaktırmayalım.

Ermeniler yine ezgili makamdan şarkıya girişirler:

Zo ben dolma yemem
Afiye hiç gelemem
Ben o lafı diyemem
Edeptir söyleyemem
Kız kozu kırdık
İncir ile fındık
Ceviz içi badem de
Şam fıstık

Sakallı yine etrafı efsunlamaya benzer süzgünlüklerden, püflerden sonra birdenbire bir şeyden ürkmüş gibi merdivenin indiği kısmını ters yüzü çıkmaya başlar...

Kirkor — Vay geçmişine be herif ürktü. Senden mi? Benden mi?

Agop — Zo sus ol...

Sakallı ufak bir duraklamadan sonra ağır ağır raks etmekle yürümek arasında deli gibi salınarak yine inmeye başlar.

Kirkor — Yine inoor...

Agop — Dur bakalım inecek yoksam yine birdenbire pişman olacak?

Ermeniler yine başlarını öteki tarafa döndürürler. Şarkı tuttururlar:

Ben şakaya gelemem
Edeptir söyleyemem
Lambayı kıstık
Ateş gibi kızdık
Kız kozu kırdık
Boğaziçi gerdan da
Top fıstık

Ziyaretçi, ipekçilerin kendiyle meşgul olmadıklarına kanaat getirmiş gibi merdiveni iner. Direkler arasından bu yeraltının doğu tarafına doğru yürür. Yere, havaya, önüne, arkasına, sağına, soluna aheste aheste göz gezdirerek dolaşır.

Kirkor — Zo bu ne aroor böyle?

— Hava...

— Bu koca dünyanın üstünde hava bulamadı da dibinde aroor?

— Divane balkabağından olur sanırsın?

Ziyaretçi birdenbire durur. Ermenilere doğru meraklı bir bakış fırlattıktan sonra şapşal paltosunun yan cebinden bir kitap çıkarır. Bir süre içinden okur. Direklerin aralarını adımlamaya başlar. Sağa sola zikzakladıktan sonra duvar ile zemini ayıran çizgiyi karışlar.

Agop — Görürsün yere parmak parmak karış edoor.

— Polise haber etsek acep?

— Ne deyi?

— Acayip tertip herifin biri Binbirdirek'in dibini parmakloor deyi...

— Avallanma ahbar. Şu divane herif edepten dışarı böyle bir iş edoorsa bundan Binbirdirek'in lamusuna[1] bir keder gelir sanırsın?

— Bırak ki Binbirdirek de ardından kötü laf söylenmemiş hayırlı bir şey değildir.

---

1 Namusuna.

— Zo neden?

— Burası parasız hovardaların sevda yeridir. Ellerine geçerse buraya aşırırlar. Üstünden yağmur sızmaz. Altından çamur tutmaz...

— Hiç yerin dibinde hındım[1] olur?

— İki gönül birlik olduktan sonram samanlığın seyranlık olduğunu bilmezsin?..

Bu aralık ziyaretçi duvara yaklaşır. Kurşunkalemiyle bir şeyler yazmaya başlar.

Agop — Ahbar zevzekliğin lüzumu yok. Herif adım hesabını etti. Kitaba baktı. Yerleri karışa vurdu. Şimdi fikrini duvara yazoor. Hep bunları boş iştir sanırsın?

— Ey bundan ne çıkacak?

— Cenevizlerin bunda gizledikleri bir define olmalı.

— Zo böyle bir define var ise havaya bakıp da yere karış etmekle bulunur?

— O kitapta ne yazoor bilirsin? Herif bu işleri kendi fikrinden etmoor. Kitabın tarifine, raconuna gidoor.

— Bu herif paraları aşırmadan gidelim. Hükümete haber edelim...

— Sus ol hımbıl. Senin ceza daryesinde "sorgu hâkimi" dedikleri o gözlüklü adamın karşısına hiç çıktığın vardır?

— Çocukluğumda Vilanka Bostanı'ndan[2] hıyar aşırdığım zaman beni karakola götürdüler. Hıyar yerine onda bir iki zorlu tokat yedim. Gözlerimden Çingene körüğü gibi alev çıktı. Hırsızlığa tövbe ettim. Bundan gayrı hükümetle bir alışverişim olmadı.

— Bu iş çocuk iken hıyar yemeye benzemez. Sorgu hâkimi insana lafı o kıdar ince pamuk ipliğini ayırt ederek sorar ki karşısında cevaba duramazsın. Şeytani tarafından apukat[3] tutsan işin içinden çıkamazsın. Bu işi hükümete ihbarlar isen sonram ne olur bilirsin? "Üçünüz ortak oldu-

---

1 Çalgılı eğlence.

2 İstanbul Yenikapı'da, Langa semtindeki Langa (Bizans dönemindeki adıyla Vlanga) Bostanı.

3 Avukat.

nuz. Binbirdirek'in dibini açıp paraları çıkardınız. Üç paya ayırarak yuttunuz" derler. Altık senin işin yoğ ise: "Zo efendim bu herif yerden para çıkarmadı. Havaya baktı. Ortalık yere karış etti," deyi aman Allah çağır dur.

İpekçiler böyle çekişirken o acayip ziyaretçi besbelli o günkü araştırmasını tamamlayıp kitabı cebine kor. Bir gözü yerde, öteki havada, adımını atmak için ayağını her kaldırışında basacağı noktayı güçlükle bulur gibi tereddütler içinde, dandini terelelli garip bir yürüyüşle çıkar gider.

İki ipekçi bu ecinli[1] bozması sakallının Binbirdirek'i böyle merak verici ziyaretinin sebebi hakkında derin derin sorgulayıcı bakışlarla bakıştıktan sonra Kirkor der ki:

— Ben bu herife bir lağap koyayım?

— He di bakalım.

— Binbirdirek teatorosunun[2] kavuklusu.

— Biz de orkestrası. Öyle değil?..

— Bu salak ihtiyar kıyak bir oyun edecek ama bakalım ne vakit?

İki delikanlı merdivene gözlerini dikerler. Herifin çekildiğine kanaat getirdikten sonra onun dolaştığı yerleri adım adım araştırmaya, incelemeye başlarlar. Yeri adımlarlar. Duvar diplerini karışlarlar. Fakat merak ve şüphelerini gidermeye yarayacak bir emarecik bulamazlar. Nihayet duvarları dikkatle gözden geçire geçire ziyaretçinin yazılarını bulurlar. Fakat bu yazılardan bir anlam çıkarmak bu iki cahil ipekçinin harcı değildi. Bundan hiyeroglif ve çiviyazısı gibi eski yazıları çözüp okumak için bıkıp usanmadan çalışan uzman âlimlerin bile bir mana çıkarabilmeleri mümkün görünmüyordu.

Bu yazılar, tılsım yahut tılsımlı dua veya garip bir cebir hesabının bilinmeyen işaretlerine benzer beş pençe, kaz ayağı, anahtar dili, tarak, tabanı havaya kurulmuş çadır,

1 Ecinni, cin.
2 Tiyatrosunun.

birçok eğri, kırık, enine boyuna çizgiler arasında boru kef'leri, he'ler, vav'lar, kargacıklar, burgacıklar, İbrani harflerine, Süleyman'ın mührüne, akrebe, yılana, yengece, ahtapota benzeyen tuhaflıklardan oluşuyordu.

En okunaklı yazıları okumaktan aciz bu iki ipekçi çırağı, gözleri önündeki bu zor harflerin çözümünün sırrı kendilerine doğaüstü manevi bir kuvvet yardımıyla ilham edilerek meydana çıkarılacakmış gibi boş bir ümit ile hayli müddet hecelemeye uğraştıktan sonra Agop:

— Zo bir şey çakabildin?

— Bu pek derin bir işe benzor ahbar, bundan ne cinci hoca bir şey ağnar, ne papaz, ne de haham...

— Vay?..

— Vay ya... Ne sandın ki?.. Sen bir şey çaktınsa söyle...

— Avalım sustu. Buna işmarname[1] derler.

— Ne ki işmar edoorsa ağnat bakayım.

— O kaz ayaklarını görürsün?

— He...

— İşte onlar yavaş yavaş gelooruz demektir...

— Zo Agop fikrine haryan oldum. Daha ne diyor?

— Şu yengeci gördün? Yılanın kuryuğunu ısırmaya gidoorsa, yılan da hırslanarak dönmüş ona dikiz edoor.

— He fakat bundan ne çıkar?

— Zo bu işaret: "Ensemden gelirseniz size sokarım..." demektir...

— Ahbar kıyak zarafetsin... Şu kaplumbağadan ne marifetli laf çıkaracaksın?

— Bundaki definenin tılsımı kaplumbağadır. "Buraya bu hayvanın kanını akıtır iseniz tılsımın uçkuru çözülür" manasınadır...

— Bu define bir don içinde duroor ki uçkuru çözülsün?

— En kıyak defineler don içinde saklıdır.

— Boş laf etme ahbar, şimdi don modası geçti. Bütün mallar meydandadır.

---

1 İşmar: İşaret.

İki ipekçi bu meçhul işaretlerin önünde böyle garip iddialarla akşamı ederler...

4

Ebulfazl Enveri simya meraklılarından müteveffa Nasrullah Efendi'nin oğludur. Hobyar semtinde, geniş bahçe ortasında, mahzenli, bostan kuyulu, dehlizli, musandıralı[1] bir konakta büyüdü. Tarif ederler, eski zaman âlimlerinin çocukları varmış. Lazımlıkta otururlarken kendi vücutlarından fışkıran bir gürültüden korkarak:

— Anneciğim... Dadıcığım!.. Oturak bana bom dedi... feryadıyla kaçarlarmış. Enveri işte bu neslin parlak numunelerindendir. Koskoca oğlan iken uçkuru göğsünün üzerinde düğümlenmiş bir don, başında kulaklarının yarısını örten bir pamuklu takke, elinde değnek, daima harem sofalarında topaç çevirir, selamlığa bir misafir geldiğini görse mabeyin[2] kapısından dilini çıkarıp "öö" der kaçar... On altı yaşında ancak "Vezzariyati"ye[3] çıkar. Yirmi beş otuzunda hâlâ adına çocuk denir. Dadısız ayakyoluna, lalasız sokağa gidemez, gitse de iki mahalle aşırı bir yerde kaybolur. Kendinin nerede olduğunu kestiremez. İsmini sorsanız cevap vermeye utanır. Vücudundaki bazı organların adını bilmez. Gerdeğe girdiği gece yenge kadının verdiği talimatı ders gibi harfi harfine ezberler. İki kelimesini unutsa nasıl hareket edeceğini şaşırır. Ellerinde kılavuz kitaplarıyla seyahate çıkan turistler gibi gerdek âleminin en heyecanlı sırlarına, yabancı bir elin yol göstericiliği sayesinde erer. Kadına ilk sarıldığı zaman babasından öğrendiği duayı okur.

Cumartesiler uğursuzdur. Salı günü işe başlamaz. Ayın son çarşambasını sayar. Muharremin onuna kadar az su

---

1 Eski konaklarda odaların kapı tarafındaki duvarlarını boydan boya kaplayan gömme dolap, yüklük.

2 Eski konaklarda harem ile selamlık arasındaki daire.

3 Vezzariyat Cüzü: 30 cüzden (bölümden) oluşan Kuran'ın 27. cüzü.

içer. Kurban bayramlarında kesilen hayvanların kanlarına parmağını batırır, damga gibi alnının ortasına basar. Cinlerden, perilerden, şeytanlardan ödü kopar. Çarşamba karılarından,[1] karakoncoloslardan[2] titrer.

Pederi Nasrullah Efendi'nin konağında kimyahanesi ve gece gündüz işler kimyagerleri vardı. Hazırlanış şekilleri ve bileşimleri büyük sır sayılan değerli taşlar eritilir, alaşımlar yapılır, potalara dökülürdü.

Nasrullah Efendi altın bileşimiyle, her derde deva olan ve insan ömrünü sonsuza kadar uzatan şimşirik taşını[3] yahut "Büyük İksir"i bulmaya uğraşıyordu. Sırrın korunması için yeraltı mahzenlerinde çalışan kimyagerlerin sakalları ağarıyor, senelerden beri ocaklar yanıyor, potalar kaynıyor, Efendi'nin bu sırdaşları durmayıp çalışıyorlar, fakat ne altın imal edilebiliyor, ne de her derde deva Büyük İksir bulunuyordu. Kimyacılar pek uzun senelerle süren bu başarısızlıklarından yılmayarak ve araştırma usullerini değiştirmeyerek aynı tarzdaki uğraşlarına devam ediyorlar. Daima Hintli bir dervişin kerametli ağzından işitilen düzenekler, eski kitaplarda görülmüş bilmece tarzı bileşim esasları üzerine gidiyorlar.

Doğudan, batıdan, güneyden sırtları pöstekili, elleri teberli,[4] lüle lüle uzun kirli saçlı gezginler gelerek Nasrullah Efendi'nin evinde konaklıyorlar. Dağarcıklarından, keşküllerinden[5] çıkardıkları kuru bitkileri, iksirleri, değerli taşları, tozları, hediyeleri, altından pahalı değiştokuşlarla ev sahibine güya bağışlıyorlar. Potalar altından değerli kimyasallarla doluyor. Fakat mümkün değil altının bileşim sırrına erilemiyordu.

---

1 Saçı başı karmakarışık, üstü başı özensiz kadın.

2 Çocukları korkutmak için kendisinden söz edilen, gerçek dışı bir yaratık, umacı, hayalet.

3 "Çamçırak" adıyla da bilinen efsanevi taş.

4 Bazı dervişlerin taşıdıkları sapı uzun, keskisi ayça biçiminde, küçük ve hafif balta.

5 Gezici bazı dervişlerin ve dilencilerin ellerinde tuttukları, hindistancevizi kabuğundan, metalden veya abanozdan yapılmış dilenci çanağı.

Nasrullah Efendi'nin hemen hemen ümitsizliğe düşeceği sıralar oluyor, lakin yine dünyanın bir ucundan omuzları ceylan derili, cezbeli, salkım saçak, keramet ve sır dolu bir derviş meydana çıkıyor, yeni bir şevk ve gayretle işe başlayacak açıklamalarda bulunuyor.

Bu çeşit kimyayla uğraşanlara göre madenler, cevher maden ve ham maden olarak ikiye ayrılır. Cevher maden ısıyla temel özelliklerini kaybetmeyenler, ham maden yahut madene benzer ise ısıyla özellikleri değişenlerdir. Ham maden cevher madenle temas ederek gelişebilir. Bu iki türe ait madenlerin hepsi de aynı esaslara göre oluşmuş bileşik cisimlerdir. Her maden, madenlerin en asili olan altından –onların fikirlerince– içerdiği kükürt ile cıvanın az çok kabalıklarına göre uzaklaşır. Bunların değişmesi, kükürt ve cıva üzerine üzerine yapılan işlemle mümkün olabilir.

İkinci usul de madenleri tamamen altına boyamaktır. İşte bu yolla altın tozu bulunduktan sonra "iksir-i azam" keşfolunacaktır. Derviş Cebeli'ye göre yetmiş bin türlü bitkinin içinde yalnız bir çeşit ot vardır. Zaten bitkiler, madenin büyüyebilir hale gelmiş cinsidir. Aslında hepsi birdir. Bu ot topraktan altın özünü süzüp emerek yetişir. Sıcak ve ılıman bölgelerde bulunur. Fakat asıl büyüyüp geliştiği yer "Bezm-i Elest"[1] Dağı'nda Hüthüt[2] Yaylası'dır. Türlü renk ve şekilde yetiştiğinden krametle bulunabilir. Fakat bu "Bezm-i Elest" Dağı Asya kıtasının neresindedir? Dervişin bu coğrafi açıklaması pek karışıktır. İçinden çıkılmaz. Bu altın bitkisinin Hıdırellez gecesi gün doğmadan sabaha karşı koparılanları makbuldür. Bu ottan yiyen hayvanların etleri, yağları, kemikleri altın gibi sararır. Bazı kasap dükkânlarında böyle altuni renk almış koyunlar, sığırlar görülür. Bu etler yedi türlü hastalığa devadır. Demir, kalay, cıva, kükürt hep bir arada eritilip bu ottan yeterli miktarda eklenirse altın külçeleri meydana gelir...

---

1 Elest meclisi. Allah ile yaratılışları sırasında insanlar arasında yapıldığı kabul edilen sözleşme için kullanılan bir tabir.

2 Çavuşkuşu, ibibik.

Bu nebatın dirhemi altından pahalıdır. Fakat her eritişte ya bir abdestsiz elin temasından veyahut eritenlerin kalplerine fenalık ve sapkınlık gelmesinden işe şeytan karışır, bileşim bozulur. Potadaki alaşımda altından eser görülmez.

Ebulfazl Enveri böyle bir evde ve bu zihniyette bir babanın terbiyesi altında yetişmişti. Nasrullah Efendi merhum, altının terkibini bulmak için bütün altınlarını harcamakla beraber yine oğluna geçinecek kadar bir miras bıraktı. Lakin zavallı Enveri bu küçük servetle beraber babasının deliliğinin büyük bir kısmını da miras olarak aldı. Merhumdan kalan kütüphanede akılları zıvanalarından çıkararak okuyanları gülünç deliliklere sevk edecek ne ciltler vardı.

"İlmü'l-Kehane",[1] "İlmü'l-Havass",[2] "İlmü'r-Raky",[3] "İlmü'l-Azaim",[4] "İlmü'l-İstihzar",[5] "İlmü'd-Davetü'l-Kevakib",[6] "İlmü'l-Galaktıyrat", "İlmü'l-İhfa", "İlmü'l-İhtiyarat", "İlmü'l-Kur'a",[7] "Kitab-ül Tecarübü'l-Arab",[8] "Müsellesat-ı Ibn-i Mahfuf",[9] "Kitabü'z-Zenani",[10] "İlm-üt-Tayretü ve'z-Zecr",[11] vb. Enveri'nin ilim ve irfan dolabı asırların tozları altında uyuyan bu kitaplarla doluydu.

Ebulfazl Enveri için bu dünya yüzünde gerçekleşen her hareketin uğurlu uğursuz olmak üzere iki manası vardır. Rüzgârın uğultusu, ağaçların hareketi, bir kuşun ötüşü, kapı gıcırtısı, köpek havlaması ve bütün bu türlü sesler, hareketler hayır veya şerden haber veren birer faldır. İnsan uğursuzluklardan kaçıp rahat yaşayabilmek için tabiatın bu uyarı-

---

1 Kehanet, gaipten haber verme ilmi.
2 Manevi tesir, efsunlama, büyücülük ilmi.
3 Yükselme ilmi.
4 Kötü şeyleri def etmek için yazılan dualar ilmi.
5 Ruh çağırma ilmi.
6 Yıldızları davet ilmi.
7 Fal açma ilmi.
8 Arap Tecrübeleri kitabı.
9 İbn Mahfuf'un üçgenleri.
10 Kadın kitabı.
11 Uğur getirme ve uğursuzluğu kovma ilmi.

larını anlayarak her eylem ve hareketini "uğur" çerçevesine uydurmaya çalışmalıdır, aksi halde mahvolur, perişan olur...

Enveri yatakta gözlerini açınca sabaha mahsus duayı okur. Sağ tarafından kalkar. Evvela sağ adımını atar. Her eşyanın herhangi bir yere konması sırasında gözetilecek uğurlar, uğursuzluklar vardır. Kulplu, köşeli şeyler hep kıbleye çevrilecek, maşa hiçbir vakit dikliğine konmayacak, tencereler, leğenler yüzüstü kapatılmayacak, odalarda, mutfakta eşyanın yerleştirilmesi öyle özel bir düzen ve kanuna tâbidir ki her ne zaman bunun aksine hareket edilse evin efendisi buna göz yumanın başına kıyametleri koparır. Her işin dakika ve saniyesiyle günü, saati gözetilir. Bazen en acil işler uğurlu saatine denk gelememesinden dolayı haftalarca, aylarca ertelenir.

Enveri sabahleyin merdivenin sağ tarafından ve her adımını uğur getirme ve uğursuzluğu kovma kurallarına uydurarak iner. Sokak kapısından çıkarken bereket duasını okur. Sağına soluna üfler. İlk bakışta köre, topala, çolağa, kısacası sakat bir mahlûka rast gelirse uğursuzluk sayarak titrer. O günü en acil işlerini terk eder...

Enveri ölmüş pederinden birkaç derece daha fazla aptal olduğu için uzun bir sebat ve kimya unsurlarıyla mücadeleye ihtiyaç gösteren altın üretme işine merak salmadı. O, tılsımlara kapıldı. Bazı şeylerin uğursuzluklarının birtakım efsunlar ve tılsımlarla giderilebileceğini kitaplarda okudu. Muskaların, taşların, toprakların, otların, kısacası bütün her şeyin tılsım özelliklerini inceledi. Bütün dertleri, felaketleri, belaları kovan ve hayırlar, uğurlar, mutluluklar getiren tılsımlar buldu. Kolera, veba, kuduz gibi korkunç bulaşıcılıklarıyla ilim ve fen âlemini sarsan en büyük belalardan, bir kâğıt parçasının üzerine "âşık yolunu şaşırdı", "endişe", "ahtapot", "su yolu", "beş pençe" gibi gülünç şekillerle birkaç kargacık burgacık çizmek ve bu tılsımı üzerinde taşımakla bağışıklık kazanılacağı inancına kapıldı. Ve bu inancını pek ileri götürdü. Mesela her işte başarıya ulaşmak ve düşmanlarını yenmek, hırsızlardan korunmak,

sokakta kazaya uğramamak, denizde boğulmamak, yangında yanmamak, zehirlerden etkilenmemek için üzerinde taşınacak birer tılsım vardı. Bu tılsımlara sahip olduktan sonra hekime, ilaca, sigortaya ve akla gelebilecek tehlikelerin hiçbirine karşı önlem almaya lüzum kalmıyordu. Çünkü resim sanatında pek acemi, sersem bir kafanın garip resimlerine benzeyen o şekillerdeki düz, kesik, eğri çizgilerin, noktaların, dairelerin, açıların her biri, burçlarla, yıldızlarla, astronominin akıl almaz sonsuz sırlarıyla ilişkiliydi.

Tılsım ve efsun ilminde bu araştırmaları esnasında nihayet Enveri'nin eline Kostantiniyye'deki[1] bütün tılsımlı defineleri haber veren bir kitap geçti. Bu pek mühim eser eski Rumcadan Arapçaya ve sonra Türkçeye çevrilmişti.

Enveri bu kitabın her sayfasını hafızasına nakşederek okuya okuya o zavallıcık yarım aklını da bütün bütün kaybetti. Keşfetmesi zor yerlerde gömülü bu hazinelerin meleklerden, cinlerden, şeytanlardan bekçileri vardı.

Tılsımnamenin ibareleri gizli işaretler, istiareler ve simgelerle çözümü pek zor bir şifre biçiminde yazılmış olduğundan anlamak için ilham ve keramet gereken satırlarda biçare Enveri çok zorluk çekiyor, bir anlam yaraştırıp uygulayıncaya kadar beyni ve kanı vücudundan sızarcasına terliyordu.

Bu kitap, on iki burca karşılık gelecek şekilde on iki bölüm olarak düzenlenmişti. Kutsal meşalelerinden yararlanmak için derin şeyhlere başvurdu. Bazıları yine simgelerle cevap verdiler. Ve bazıları kitapta yazılanları uygulamaktan çekindiklerini söylediler. Çünkü bazı defineleri tılsımdan kurtarmak için insan kurban etmek lazım geliyordu. Nihayet Enveri kendi kendine meseleyi çözmek için uğraşmaya karar verdi. Birçok istihâreye[2] yattı. Yarı hayal dünyasında yarı gerçek dünyada, yedinci bölümün bir kısmını, kendi aklınca aydınlatmayı başardı.

---

1 İstanbul'daki.

2 Bir işin hayırlı olup olmayacağını görülecek rüyadan çıkarmak amacıyla abdest alıp dua okuyarak uykuya yatma.

Hazine Edirnekapısı'yla Topkapı arasında gömülü, fakat anahtarı Binbirdirek'te bulunuyordu.

5

Ebulfazl Enveri inceleme ve araştırmalarını tamamlamak için Binbirdirek'e devama başlar. "Sağdan üçüncü sıra sütunun doğu yönündeki bitiminde, kemerin duvarla birleştiği hizada güneyden kuzeye doğru yedi karış saydıktan sonra dikey yönde üç adam boyu yükselince duvara gömülü bir haça rastlanır. İlk bakışta bu haç fark edilemese de duvarın o noktadaki yüzeyi keser gibi bir aletle kazınınca şekil mutlaka meydana çıkar. Haçın kesişme noktası merkez alınarak, yine yedi karış çapında bir daire çizilmelidir. Bu daire içinde Yunan harfleri ve özel işaretlerle definenin anahtarı görülür. Gereği yerine getirile... Definenin hicri on dördüncü asır başlarında bir Müslüman'ın eline geçeceği müjdelenmiştir" deniliyordu. Ve daha şu garip açıklamalar vardı:

> Bu tılsımın etrafında daima iki melekle iki şeytan dolaşır. İblisler meleklerin uyanık olmadıkları bir zamanı gözetleyerek tılsıma ulaşma fırsatı kollarlar. Lakin melekler her an uyanıktırlar. Definenin gerçek sahibi olacak Müslüman ortaya çıkıncaya kadar şeytanlarla mücadele ederek hazinenin ait olduğu kişiye teslimine yardım edeceklerdir.
>
> Lahur ve Mahur ismindeki bu iki melek insanoğlu şeklinde ve insani bir işle meşgul görünürler. Şeytanlar Kekre ile Mekre adında olup insan, hayvan, türlü şekil ve kılığa girerler...
>
> Binbirdirek'teki şifre halledilip Edirne ve Topkapıları arasındaki yere gidilince işaret olunan mevkide uzunluğu bir arşından[1] aşağı olmayan bir yılan, yeşil, sarı, siyah renkte üç akrep, bir kaplumbağa, bir kurbağa öldürülerek defineyi tutan tılsım bozulacak...

***

1 Eskiden kullanılan ve yaklaşık 68 santimetreye eşit uzunluk ölçüsü.

Yine bir gün Agop ile Kirkor o büyük Bizans su sarnıcının direkleri arasında kalın kemerlerde yankı yaparak pürneşe türkü söyleye söyleye elemgelerini çevirmekte iken yarenliğe giriştiler.

Agop — Anamız babamız bizi vaktiyle mektebe verdiler. Okumadık. Böyle cahil cühela kaldık. Kocakarı sepetime yemek, ekmek kor idi. Moruk da elime gündeliğimi verirdi. Ben sokak kapısından çıkıp köşeyi dönünceye kadar da ensemden bakarlar idi... Ben mektepten evvel viraneliğe giderdim. Orada birkaç haylaz ile daha birleşir, çukura fındık atar idik. Ne tatlı oyun idi.

— He viranedeki çukur oyunları çok tatlı olur idi...

— Ahbar geçmiş zaman. Lafı pek derine götürme. Viraneliği, çukuru geç. Çocukluğumuzu, gizli oyunlarımızı aklına getirme...

— Korkma. Korkma, seni utandıracak laf etmem. Ben sözün söylenir söylenmez taraflarını bilirim...

— Bu kalın kafam mektepte okunan şeylerin hiçbirini içine almazdı. Bize ders deyi birtakım martavallar ağnatırlardı...

— He he bilirsin bir gün coğrafi dersinde hoca ne dedi?

— Ben dinlemez idim ki ne dediğini bileyim. O dırlanırken ben sıranın altından sinek avlar idim...

— Bu dünyaya fen kelamıncas “kerata-i arz”[1] derler... Koskocaman, yusyuvarlak, dev bir yumurtadır. Topumuz da işte yumurtadan doğmuşuzdur.

— Ahbar ağzını topla... Biz çapkın, bıçkın, cenabet şeyler isek de içimizde aziz insanlar da vardır. Hepimizin bir keratadan doğmuş olmamız lamusa dokunur bir laftır...

— Eh haydi canım her lafta lamusla ırza parmak atma... Hoca demezden evvel topumuzun da yumurtadan çıkmış olduğumuzu bilmiyordum sanırsın?

Kirkor Ebulfazl Enveri’nin duvara çizmiş olduğu kargacık burgacıklara, kaplumbağalara bakarak:

---

1 Küre-i arz: Âlem, dünya.

— Agop!..

— Hamme...[1]

— Kaplumbağa da yumurtadan çıkar?..

— Her şey ondan çıkar dedik a...

— Sen kaplumbağanın "istuvar"ını[2] bilirsin?

— İşitmemişim...

— Ben büyükanamdan dinledim...

— De ki ben de işiteyim...

— Kaplumbağa evvelden insan imiş...

— Laf deyi durmuş karşımda, ne martavallar zırlıyorsun?

— Zo dinle... Hem insan hem de zenaat sahibi imiş.

— He söyle köpoğlu ne iş tutmuş?

— Hamurcu imiş. Büyük bir günah etmiş, Asfas[3] hamur teknesini sırtına yükleterek onu kaplumbağaya çevirmiş. Çayıra salıvermiş...

— Yarabbim günahı ne imiş acep? Okkalığa eksik hamur koymuş?

— İşte öyle bir iş etmiş...

— Haksızlık edenleri Asfas böyle birer birer çarpmadıktan sonra bu dünya düzelmez.

— Fakat çok defa olan kıyak haksızlıklara hiç tınmoor...

— He ama onun sebebi var...

— Nedir ki?

— Cenab-ı mevlam bizi Hamid zamanının istibradından[4] kurtarıp da cümlemize Mecnuniyet[5] ihsan buyurduysa altık aranızda kanun koyarak idare olunuz, dedi. Kendi karışmadı.

— O ki karışmadıysa işte böyle olduk...

— Ne olduk ahbar? Belkim bir işiten olur. Hamid gittiyse onun yerine idare-i öfliye[6] geldi.

---

1 (Erm.) Efendim! Buyur!

2 (Fr. *Histoire*) Hikâyesini.

3 (Erm. *Astvaz*) Allah.

4 İstibdadından. Despotluğundan.

5 Meşrutiyet. Anayasal monarşi.

6 İdâre-i örfiyye. Örfi idare. Sıkıyönetim.

— He ağnaşılıyor ki bu da pek zorlu bir merettir. Lakin nerede oturur? Daha suratını görmemişim...

— Bahtlısın ki görmemişsin... Görenlerin akılları artlarına kaçoor.

— Çüş senin aklın dediğin yerdedir? Söyle kendi kendine oraya kaçtı yoksam sen kendi elinle koydun...

— Şimdicek bu lafları bırak... Kaplumbağamıza gelelim.

— He fakat sen lafı uzattın. Kaplumbağa evvelden hamurcu imiş. Zo neme gerek? Sana zenaatını soran vardır? Çocuk iken bu masalı koca ninen fikrine koymuş ise sen de hâlâm onu oradan çıkartmamışsın...

O esnada merdivenin üst başından mahzenin loşluğu içine dökülen aydınlığın ortasında bir gölge sallanır. Birkaç saniye sonra Ebulfazl Enveri uzun sakalı, narin endamıyla boylu boyunca görünür... Adımlarını biraz hoplar gibi ata ata, her basamakta sağına soluna eğilip dinlenerek deve yürüyüşüyle inerken Agop:

— Kirkor!.. Gelor...

— He görmüşüm tınma...

Güya gelenin hiç farkında değillermiş gibi elemgelerini çevirerek türküye başlarlar:

Biz panayıra gittik
Ah ne iştir ki ettik
Mumu şamdana diktik
Zo bayıldık da bittik
Keflenelim[1] *gülelim*
Bu yaza evlenelim
Gel çıkalım yokuşu
Hıyardan olur turşu
Kuryuk sallayan kuşu
Deniz deryaya karşu
Öt ki keflenelim
Bu yaza evlenelim

---

1 Keyiflenelim.

Enveri o acayip, garip salıntılı yürüyüşüyle dalgın dalgın Ermenilerin yanından geçerken:

Ayın ve mim ve dal kim çeşm ü dehan ü zülfüdür
Dil havass-i aşka bu üç harfle eyler amel[1]

Tılsımlı kemere doğru yürür...

Agop — Ustamıza küfretti? Babamıza sövdü? Anamıza hıyızlandı? Ne etti? Ağnadın?

— Ayın, mim, dal okudu...

— Sonram?

— Çeşmeye gitti...

— Daha sonram?

— Harflerle bir şey yaptı...

— Kıyafeti efendiye benzer ama ağzı bozuk terbiyesizin biridir...

Enveri işaretparmağıyla birer birer direkleri saymaya başlayarak:

— Araştırmacılara göre tarihlerde yazılı olan sayı iki yüz yirmi dörttür. Fakat gelgelelim ben sayıyorum sayıyorum iki yüz yirmi yedi çıkıyor. Üç fazla... Ben miyim yanılan tarih mi? Çift sayının teke dönmesinde daima uğursuzluk vardır...

Kirkor — Vay babasının canına be! Bu herifin önüne bir pösteki koysan kıllarını sayacak.

— Âlimler hep böyledir. Bir incir yerlerse çekirdeklerini hesap ederler...

— Zo şu kadar vakittir ki bunun burasında iplik bükeriz... Hiç bu direkleri saymak, bunlar ile "tek mi çift mi" oynamak fikrimize geldi?

— Ben bu herif ile laf edeceğim...

— Zo divanelik bulaşır deyi korkmazsın?

— Bulaşırsa bulaşsın be... Bu karanlıkta oturup iplik kıvırmadansa Toptaşı'na[2] gider, divane kardeşlerimizle hep

1 Ayın, mim ve dal [harfleri], [sevgilinin] gözü ve ağzı ve zülfüdür / Gönül bu üç harfle aşk büyüsü yapar.

2 Üsküdar, Toptaşı'nda 1873-1927 yılları arasında faaliyet gösteren Toptaşı Bimarhanesi (Akıl Hastanesi).

beraber opera bağırırız. Şimdicek bu kederli dünyanın sefası yalnız tımarhanelerde kaldı...

Agop, Enveri'ye yaklaşarak:

— Efendi Baba!..

Enveri derin bir dikkat, süzgün bir tebessüm, ağır bir telaffuzla:

— Vay evlat!..

— Siz bu direklere sayıyorsunuz?

— Evet... Evet... Lakin tarihte yazılmış olan adet 224 iken ben her sayışta 227 buluyorum. Hesabı düzeltmek için şimdi bu üç fazla direği nereye koyacağız?

Agop'un hayretten gözleri büyüyerek:

— Efendim bırakınız yine yerlerinde dursunlar. Bu koca direkler nereye konur ki?

Ebulfazl Enveri kabararak:

— Olmaz!.. Ya tarihi düzeltmeli veya direklerin adetlerini azaltmalı...

— Efendim vaktinde hocam bana tevarih denilen kitaplarda çok yanlışlıklar olduğunu söylemişti. Bu yanlışlıklar kitaptan kitaba geçiyor imiş. Bundaki direklerin 224 olduğunu yazan tarihçi buraya gelip de direkleri sayarak yazmamış, başka bir tarihte gördüğünü kendi kitabına geçirmiştir.

Kirkor — Durunuz ki ben de diyeyim... Bu işe dair kıyak malumatım vardır... Benim irahmetli büyükbabam Pisamatya[1] Mektebi'nde "istorya"[2] hocasıydı. Mahrum[3] bu direklerin sayısını tevarihte iki yüz otuz görmüş olduğunu söylerdi...

Enveri — Hah evlat doğru haber sende... İşte bu doğru. Çünkü sütun dikimi ve mimari simetride tek adet olmaz...

— Ben mimari tenavül[4] etmedim. Bilmem... Büyükbabam yetmiş beşinde geberdi. O yaşacak kimse onun ağzından bir yalan işitmedi.

---

1 (Yun. *Psamatia*) Samatya.
2 (Yun. *Historia*) Tarih.
3 Merhum, rahmetli.
4 Tedarüs: Okumak, eğitimini almak.

— Şimdi bu altı direk buradan nereye kayboldu?

Kirkor — Efendi hırsızlar çoğaldı. Çalmışlardır. Camilerden birer birer halıları, seccadeleri, çinileri aşırıyorlar. Böyle giderse bir gün bakacaksınız ki, Ayasofya'nın yerinde temelden başka bir şey görülmeyecek, Rumlar da dertten kurtulacaklar siz de...

Enveri birdenbire sözü keser. Gözlerini baygın baygın uzak loşluklara diker. Silik bir hatırayı davet eder gibi alnını okşayarak tılsımlı duvara doğru yürür.

Agop şaşkın şaşkın arkadaşına bakarak:

— Bu herif zırdeli!.. Yine aklına ne geldi?

— O bizimle laf ederken derinlere bakoor. Gözlerine başka şeyler gözükoor...

— Zo bu Binbirdirek'in dibinde şimdicek bizden başka kim var?

— Ahbar ötekiler sana bana görünmezler. Yalnız divanelere işaret verirler...

— Ne ise biz bu herifin kafasına göre gidelim. Bize her ne ki söyler ise "He" diyelim. Belkim beş-on kuruş öne bakar...

Enveri üçüncü sıra sütunun doğu ucundan ve kemerin duvarla birleştiği hizadan, güneyden kuzeye doğru karışlamaya başlar. Sonra ayaklarının ucuyla yükselerek yukarıda bir şeyler görmeye uğraşır... Duvara tırmanmak ister gibi bu hareketleri tekrar edip dururken:

Agop — Bu herif onda ne edoor ki?

Kirkor — Kedi ciğere bakar gibi tavanda bir şeye atılmak istoor...

— Tavanda ne var ki?

— Hiç canım. Belkim birkaç örümcek, börtü böcek...

— Yardıma gitsek hoşlanır acep?

— He bir deneyelim bakalım. Bizi kovacak? Yoksam gittiğimize hoşlanacak?..

İki Ermeni delikanlısı tuhaf birer yüz buruşukluğu ve yampiri bir mahcubiyetle Enveri'ye yaklaşarak sahibine karşı küçük ve kısık sesini çıkaran köpek yaltaklanmasıyla:

— Efendi Baba hizmetimize kabul ederseniz yardıma geldik...

Enveri birkaç adım geriler. Loşluk içinde baykuş gözleri gibi parlayan iri, yuvarlak gözlüklerinin altından bakarak Arapça birkaç cümlelik bir dua okuduktan sonra:

— Yardıma mı geldiniz? Ruhunuzu bana teslim ediniz...

Ermeniler şaşırarak:

— Ruhumuzu sana teslim edelim. Sonram biz geberelim?

— Şeytan mısınız? Melek misiniz? Söyleyiniz.

— Ne şeytanız, ne melaikeyiz...

— Ya nesiniz?

— İki bacaklı, iki kollu bir kafalı insanoğlu insanız. Görmoorsun?

— Çâkha kez dest-i ışkeş der-giriban-ı men-est. Her taraf râh-est kez cânân sû-yi cân-ı menest.[1]

— Efendi Baba biz böyle Elenika[2] dilden bir şey çakmayız. Bize ya Türkçe ya Ermenice söyle.

Enveri cebinden bir takvim çıkarır, saatine bakarak:

— Teslis-i Şems be-Zuhal, tahvil-i Zühre be-Kavs, istikamet Utarit...[3]

Agop — Dua dedi... Âmin...

Kirkor — Âmin Allahım âmin...

Enveri — Susunuz. Eşref saate[4] üç dakika var. Sonra konuşalım.

Kirkor — Ne dedi? Ne dedi?

Agop — Üç dakikadan Eşref Bey gelecektir. Sonram konuşalım, dedi...

Ermeniler şaşkın, Enveri boyun bükük dalgın. Üç dakika sessizlikten sonra, tılsımnameyi okuyarak:

---

1 (Farsça) Sinemdeki yaralar hep onun aşkının elindendir / Var olan her yol, canandan canıma gelir. [İranlı Şair Tarimî'nin bir beyti (bkz. *Kamusü'l-'Alâm* "Tarimî" maddesi.]

2 Yunanca, Rumca.

3 Güneşin Zuhal (Satürn) ile üçlemesi, Zühre'nin (Venüs) Kavs'a (Yay) dönmesi, Utarit (Merkür) doğrultusu...

4 Eşref saat. Bir şeyin yapılması için en uygun olan zaman.

— Kekre ile Mekre, bu iki şeytan, lanet üzerilerine olsun, hile yaparlar. Biz meleğiz derler... Söyleyiniz nesiniz?

Agop — Efendi Baba insan olduğumuza daha inanmadın? Şeytan uzun kuryuklu olur. Bak biz tıpkı sana benzeriz...

— Adınız? Sanınız?

— Agop ile Kirkor...

— Elif harflerin en ulusudur. Onu ben sana veremem... Elif'i lam'a çevir. Meddi yerine getir.[1] Lagop olur...

Agop — Al lafı otur aşağı!.. Bu adam yavaş yavaş beni lahana kereviz yapacak...

Enveri — Şeytan değilsiniz de niçin yerin altında oturuyorsunuz?

Agop — Efendim burası geniş ve serindir. Kirası yoktur. Biz bunda iplik bükeriz... Zenaatimiz budur...

Enveri — İplik bükmek bahane. Siz burada başka iş için oturuyorsunuz...

Kirkor — Yok efendim biz lamuslu çocuklarız. Fikrinize kötü şeyler getirmeyiniz. Bunda gizli bir işimiz yoktur.

Enveri — Siz burada bir şey bekliyorsunuz...

Agop — Burası tonoz ile taş dikrek ve kupkuru torpaktır. Bunda beklenecek ne var ki?

Enveri — Tılsım...

Agop güler ve parmağıyla duvarı göstererek:

— Tılsımı işte ondaki yılan ile kaplumbağa bekloor...

Enveri birdenbire Agop'un bileklerinden yakalar. Derinden derine sorgulayıcı bakışlarla gözlerinin içine bakarak:

— Hah işte yakaladım... Siz mutlak ve mutlak ya meleksiniz ya şeytan... Ya doğru yoldan saptırmaya geldiniz ya yardıma...

Kirkor — Biz sapıtmaya gelmedik, yardıma geldik...

Enveri — Söyleyiniz melek misiniz?

Agop — İnsan olduğumuza inanmoorsunuz. Bizi şeytan bellemedense melek çağırmanız daha hoş olur.

Enveri — Meleklerin kuyruksokumları olmaz imiş...

---

1 "Elif" harfi üzerine "med" işareti geldiği zaman "a" okunur.

Kirkor — Bu işten hiç malumatımız yoktur. Şimdiyecek yoklamamıştım. Denememişim.

Enveri, Agop'un gerisine elini saldırarak:

— Müsaade edersen bakayım...

Ermeni genci iki adım geriye sekerek:

— Çek elini ondan be adam, fikri bozuk bir insansın nesin? Dibime bakıp da melek olduğumu ağnayacaksın? Hiç insanın lamusu deliğine dokanılır? Kuryuğum neremdedir? Şimdiyecek hiç merak edip de aramamışım...

6

Ebulfazl Enveri zihninden i'lâl[1] ve idgam[2] yaparak:

— Agop, Lagop, Lahop, Lahur.

Agop — He görürsün? Bir Agop'tan ne kıdar laf çıkardı?

Enveri devamla:

— Hüseyni, Lahuri:

Tu der sühan şodî ve lezzet ez şeker gom şod
Tu leb geşudî ve sîrabî ez güher gom şod[3]

Agop — Âmin...

Kirkor — Âmin âmin...

Enveri — Arife tarif istemez. Anladım. Siz Lahur ile Mahur'sunuz...

Agop — Bunlar da kim?

Enveri — Tılsımnamede açıklanan iki melek...

Kirkor — Evet, evet melaikiz... Fakat size böyle demeye utanooruz. Siz arifli ve zarafetlisiniz,[4] ne olduğumuza ağnayorsunuz.

Enveri — Lahur ile Mahur bana yardıma geldiniz...

---

1 Arapçada kökünde elif, vav, ya harfleri (harf-i illet) bulunan kelimelerin ses değişikliğine uğraması.

2 Arapçada aynı cinsten iki harften birinciyi ikinciye katarak okuma.

3 (Farsça) Sen konuştuğun zaman şekerin lezzeti azaldı / Sen ağzını açtığında cevherin özü kayboldu. [Hüseyni Lahurî'nin bir beyti (bkz. *Kamusü'l-'Alâm* "Hüseyni Lahurî" maddesi.]

4 Arif (bilgili) ve zarif.

Agop — He evet...

Enveri — Hoş geldiniz, sefa geldiniz...

Kirkor — Hoş bulduk. Sefa bulduk

Enveri — Ne iş için yardıma geldiğinizi elbette bilirsiniz...

Kirkor Agop'un kulağına:

— İşi boklatmayalım. Acaba şimdi ne desek?

Agop — Tılsım işi için geldik...

Enveri — Tılsımnamede her ne yazıyorsa doğruluğuna şahitlik eder misiniz?

Kirkor — Şahitlik ederiz hepsi doğrudur.

Enveri — Melekler siz göğün kaçıncı katından indiniz?

Kirkor — Biz göğün en üstünde "paradi"de[1] otururuz. Gayet havadar. Bütün dünya ayak altında tabak gibi görünoor...

Enveri — Şimdi kâfirler göklere ve Allah'a dair sırları keşf için uçaklarla ta oralara çıkıyorlar.

Agop — He evet geçenlerde bir İngiliz uçağı ta yanımacak geldi. İçinde iki subay oturuyordu. Benden cennetin yolunu sordular. Bilirsin söylemek için bize izin yoktur. Anlaşıloor ki orası da hep İngiliz memleketidir deyi ortasına baryak dikecekler. Bir tekme vurduysam denizin dibinecek gittiler.

Enveri — Neûzübillâh[2]... Neûzübillâh... Şimdi biz definemize bakalım.

Agop — Bu aradığınız define çok paradır? Tılsım kitabında ne yazıyor?

Enveri — Hesapsız!.. Bir altın buzağı, içi tımtıkız fıstık gibi antika sikke, yakut, zümrüt, elmas, firuze dolu...

Agop — Bundan bize de pay var?

Enveri — Ben o kadar dünyalığı ne yapacağım. Bana yardım edin. Yarısı sizin...

Kirkor — Altın buzak... Bunu kime satacağız? Hükümet bize yakalamaz sonram?

---

1 (Fr. *Paradis*) Cennet.

2 Tehlikeli, nahoş bir durum karşısında, "Allah'a sığındık, Allah korusun" anlamında kullanılan sözcük.

Enveri — Ben kimyagerim. Buzağıyı parçalar sonra tavaya kor eritirim...

Kirkor — Vay babasının canına be!.. Bu çocukluğumda dinlediğim masallar gibi bir şeydir. Ya batarız ya çıkarız. Söyle bakalım. Biz sana ne biçim yardım edeceğiz?

Enveri duvarı göstererek:

— İşte şurada, üç adam boyu yüksekte duvara gömülü, mozaik bir haç var. Onun etrafını kazıyacağız. Meydana birtakım yazılar çıkacak. Tılsımın tarifesi orada...

Ermeniler başlarını gösterilen yere dikerek:

— Peki ama oraya nasıl yetişeceğiz? Bunda merdiven yoktur... Getirirsek şüpheye varırlar. Bunun burası babamızın evi değildir.

Enveri — Siz meleksiniz. Elbette buna bir akıl düşünürsünüz. Göklere inip çıkan mahlûklar bu kadarcık bir yere yükselemezler mi?

Agop — Melaik pasaportumuz üzerimizde yoktur. Şimdicek bunda birer insan gibi yaşooruz. Hem kimsenin gözü önünde uçamayız. Buna izin yoktur. Siz hiç melaik uçarken gördünüz?

Enveri — Hayır...

Kirkor — Biz size insan gibi yardım etmeye geldik. Siz bizden insanlık kuvvetinin üstüne çıkan hizmetler istemeyiniz...

Enveri — Öyle ise zeki bir insan gibi düşünüp bana söyleyiniz. O noktaya kadar nasıl yükselelim?

Agop — Haçın bulunduğu yer üç adam boyu yüksekliğinde diyorsunuz...

Enveri — Evet...

Agop — Birbirimizin üzerine çıksak orayacak yükselebiliriz acep?

Enveri — Aferin Lahur iyi dedin...

Kirkor — Kim kimin üstüne çıkacak?

Enveri — Ben en altta ezilirim. Çok ağırlık kaldıramam...

Agop — Öyle ise sen en üste çık...

Enveri — Çok yüksekte duramam başım döner.

Kirkor — Öyle ise ne biçim iş göreceğiz? Baba ya bize bineceksin ya biz sana bineceğiz, bunun başka türlüsü olur?

Agop — Baba orta kata çıksın olmaz?

Enveri — Hah bak işte bu olabilir...

Agop duvarın gerekli hizası önünde durarak Enveri'ye:

— Baba haydi gel omzuma çık!..

Enveri — Ben maymun değilim. Omzuna nasıl çıkayım? Sen yere otur. Ben omzuna çıkayım. Sonra kalk...

Agop — Ben deve değilim ki yüklendikten sonra kalkayım...

Kirkor tuhaf bir tebessüm ve itaat emreder bir işaretle Agop'a:

— Lahur sen biraz eğil. Ben babayı senin üzerine yükleyeyim. Sonram sen belini düzelt. Yavaş yavaş ben ikinizin üstüne çıkayım. Bakalım babanın dediği yerde istavroz[1] vardır, yoktur ağnayalım?..

Agop eğilir. Kirkor epeyce bir uğraşmayla Enveri'yi arkadaşının iki omzu üzerine bastırarak ayakta durdurur... Ve sonra sorar:

— Baba nasılsın? Kendini iyi kantarla ki ben de senin üstüne çıkacağım.

Enveri küçük bir dua okuyup bitirdikten sonra hafif yalpa vurarak:

— İnsan insanın üzerine çıkınca ne kadar yükseliyormuş. Yükseklik biraz saframa dokunuyor ama zararı yok. Dengemi kaybetmemeye uğraşırım. Mahur haydi sen de çık...

Mahur adına cevap veren Kirkor bir cambaz çevikliğiyle Enveri'nin omuzları üstüne kadar tırmanır. Ayağa kalkar.

Enveri — Mahur, melek olmana rağmen amma da ağır imişsin ha!.. Omuzlarımı çökerttin...

Kirkor — Baba, biri gelip bunda bizi böyle görürse üst üste neden bindiğimiz için elbet sebep sorar. İşimizi çabuk görelim. Söyle şimdi ne yapacağız?

Enveri — Sağ taraftan kemerin duvarla bitiştiği noktadan sola doğru karışla... Tam yedinci karışta haçı ara...

---

1 Haç.

Ermeni:

— Mek, argu...[1]

diye birkaç defa yediye kadar karışladıktan sonra:

— Baba bunda dediğin istavroz yoktur...

Enveri cübbeye benzeyen geniş paltosunun yan cebinden bir çekiç çıkarıp Mahur'a uzatarak:

— Al bununla duvarın o noktasını kazı. Haç mutlaka meydana çıkacaktır. Ben buradan duasını okuyorum...

Mahur duvarı birkaç dakika çekiçledikten sonra:

— Baba sen aşağıdan ne kadar efsunlasan para etmez. Bu duvar taş kesilmiş, buna kurşun gülle bilem işlemez. Bu fındık çekiciyle burası kazınır hiç?..

Bu esnada Binbirdirek'in merdiveninden pat pat inen adım sesleri duyulur...

Sekiz-dokuz yaşında çocuğunun elinden tutmuş bir efendi direklerin arasından içeri yürür...

Çocuk — Efendi Baba, burası neresi?

Efendi — Eski zamanda su sarnıcı imiş.

Çocuk — Haniya su nerede?

Efendi — Suyu kalmamış oğlum...

Çocuk direklerin arasından birdenbire duvar kenarındaki insan sütununu görerek:

— A Efendi Baba bak!.. Bak burada cambaz oynuyor.

Enveri — Bunlar kim?

Mahur yavaşça:

— Bunlar parasız seyirci... Buraya girmek için "antre"[2] yoktur. Cahil, ulema herkes gelirler, bir türlü biçim laf ederler giderler. Kimi sarnıç der, kimi hapishane der... Kimi yeraltı kerhanesi der... Eh burası da hep bu kesim lafları kaldırır sankim... Birbirini okşamak için karanlık köşelere sinenler de olur. Biz görürüz, lakin güya görmemiş gibi yaparız. Çünküm her gördüğümüzle derde girsek akşamacak kavga etmeli... Zo bu dünyanın zamparaları, orospularıyla başa çıkılır hiç?

---

1 (Erm.) Bir, iki...

2 (Fr. *Entrée*) Giriş, giriş ücreti.

Birdenbire Enveri'nin dizleri şiddetli bir şekilde titremeye başlar.

Mahur — Baba sallanma... Ne oluyorsun? Şimdi yangın yerinde kalmış sakat baca gibi hep yere devrileceğiz.

Enveri eliyle, gelen çocuklu efendiyi göstererek:

— Ah efsun kesildi... Tılsım cılk oldu. Mavi göz... Mavi göz... Uğursuzdur. İşimizi bozdu.

Enveri yıkılır. Kirkor onun üstüne, Agop en altta debelenir... Üçü birer külçe halinde toprağa serilirler.

Kirkor — Gel de şimdi babasının şarap çanağına etme... Bilmez idim. Mavi göz sahiden uğursuz imiş... Kemiklerim açılır kapanır sandalye gibi birbirinin içine girdi, çıktı. Neremden sakatlandım daha farkında değilim...

Agop — Ben üste geldim. Biraz aşığım oynadı. Fakat yine yerini buldu...

Kirkor — Sen pamuk şilte gibi üzerimize yattın. Altta kalanın canı çıksın derler. Canım çıkmadı. Babam onu sıkıca perçinlemiş. Fakat turşuluk toriğe döndüm. Baba sen nasılsın? Aşığın, küreğin, diş kapağın[1] yerindedir?

Enveri bir dua mırıldanarak el, baş işaretleriyle cevap verir.

Agop — Okuyor? Yoksam can çekişiyor?

Kirkor — Baba kendine gel... İstavroz üzerine şaka olmaz. İnsan böyle çarpılır. Belin kıvrık, hâlâm yan yatıyorsun? Kuryuksokumun dibe girdi? Ne oldu?

Çocuk, babasının kolundan çekerek:

— Efendi Baba, bak cambazlar düştü...

Kirkor — Haydi işinize... İşte göroorsunuz sizin uğursuz mavi gözlerinizin derdine uğradık.

Çocuğun babası bir gücenme çatkınlığıyla:

— Mavi göz uğursuz mu olurmuş?

Kirkor — Bilirim ben? Baba Efendi böyle dedi. Dediği de doğru çıktı. Sanoorsunuz ki sabahleyin sizi keflendirmek için biz burada cambazlık edooruz?

---

1 Diz kapağın.

Efendi — Ya ne arıyorsunuz üç adam boyu yükseklikte? Birbirinizin üstüne niçin çıktınız?

Kirkor, Agop'a dönerek:

— Söylesene niçin çıktık birbirimizin üstüne?

Agop — Efendi Baba söyledi. Biz çıktık...

Çocuğun babası:

— Ulan o meşhur budalalardandır...

Kirkor, Enveri'ye dönerek:

— Bak ne diyor? Senin budala olduğunun aslı vardır? Yoktur? Ağnat...

Enveri — Daima humeka urefaya dahleder...[1]

Kirkor çocuk babasına:

— İşte bak ipince bir laf etti... Hiç budala böyle Elenika laf diyebilir? Sen daha akıllı isen ağna bakalım ki ne dedi?

Enveri — Mahur, sokak adamlarıyla çene yarıştırma. Biri sana budala derse "Eyvallah" de geç. Bırak ki o adam kendini senden daha akıllı sanarak övünsün. Mavi gözlülerle konuşmak insanı tehlikeye atar...

Çocuğun babası:

— Üç adam boyu yüksekliğindeki tonozu çekiçle neye kazıyordunuz? Ne var orada? Ben şimdi gidip belediyeye haber vereyim de siz kara gözü, mavi gözü görürsünüz.

Kirkor — O kazıdığımız yerde istavroz vardır. Şimdi burası Türklerin olmuştur. Haçın orada durması günahtır. Baba Efendi söyledi. Onu sökmeye çıktık. (*Enveri'nin kulağına eğilerek*) Nasıl? Uydurduğum yalanı beğendin? Sakın bu işin dibinde define vardır demeyesin, sonram hepimizi deliğe korlar...

Çocuğun babası:

— Sen öyle haçları putları babanı kandır. Siz oradan antika, pek değerli bir şey söküyordunuz. Mozaik mi? Çini mi? Altın mı? Kim bilir? Hükümete haber vereceğim...

Efendi çocuğun kolundan çekerek yürür. Onlar merdiveni çıkarlarken Agop:

---

1 Ahmaklar (humekâ) her zaman ariflere (urefâ) sataşır.

— On paralık bir avanta yüzü görmeden derde girdik... Sahi mavi gözlüler belalı oluyorlarmış...

Enveri — Yalnız mavi gözlü değil... Görmediniz mi? Bebeklerinin ortasında kedigözü gibi bir sarı "elif" vardı. İşte uğursuzluk onlardadır. Yoksa her mavi gözlü insan uğursuz olmaz...

Kirkor — Elifini okumadım ama görünür ki o herifin suratında bir cenabetlik, bir sakarlık vardır. Efsuncu Baba altık ben senin her sözüne inanacağım... Dediğin çıkoor... Bize bir göz attıysa yıldırıma uğramış minare gibi yere düştük.

Agop — Şimdicek boş lafları bırak. Herif arkasında iki belediye çavuşuyla gelirse bizi Reis Bey'in[1] karşısına istinkada[2] çıkarırlar. Bilirsin? Babanın adından, ananınkinden başlar. Öyle ince tertip şeyler sorar ki aklın başka tarafına kaçar. Ham hum edersin, cevap bulamazsın diyecek. Seni hırsız oğlu hırsız sanırlar... Şurada ipliğimizi bükerken bak ne dertlere uğradık. Haydi elemgeleri, iplikleri toplayıp buradan sıvışalım. Birkaç ay da bu semtin civarından geçmeyelim.

Enveri — Beni burada bırakıp bir yere gidemezsiniz. Ben adım atacak halde değilim...

Kirkor — Ah ah bu da kıyak laf. Ne istoorsun baba? Seni sırtımıza bindirip gidelim? Bak bize ne büyük zarar ettik. İşimizden olduk. Bir daha da bu taraflara gelemeyeceğiz? İşte bu işten beş-on para alıyorduk.

Enveri, Kirkor'un arkasını okşayarak:

— Mahur sen kederlenme. Cenabıhak sizi bana gönderdi. Rızkınızı da üzerime farz etti. Ben sizin kazancınızı iki katlı olarak öderim.

Agop — Baba paran vardır? Yoksam defineyi çıkardıktan sonram uçlanacaksın?

Enveri cebinden şişkin bir cüzdan çıkarıp göstererek:

---

1 Mahkeme reisi, hakim.

2 İstintak. Sorguya çekme, soru sorarak söyletme.

— Saye-i resul-i kibriyada[1] ceplerim, çekmecelerim doludur.

İki Ermeni birbirini dürterler. Her ikisi de büyük bir hırsla gözlerini cüzdana dikerek:

— Şaka değil be... Onda birkaç yüz lira var... (*Sonra Enveri'ye hitaben*) Baba Efendi kabul edersen biz senin hizmetinde kalırız...

Enveri — Mesele benim kabulümde, sizin rızanızda değildir... Kaderde olan şey kendi kendine olur...

Kirkor — Sırtımıza bineceksin? Ne yapacaksın? O herifler gelmeden haydi bundan gidelim.

Enveri — Merak etmeyiniz. Gelseler de önemi yok. Ben bir efsun okurum. O herif merdivenden inerken düşer bacağı kırılır...

Agop — Efsunu şimdiden oku da bacağı kırılmadansa buraya gelmesinler daha iyi olur.

Enveri sinirlenerek:

— Lahur, kaderde olanı değiştirmek kimsenin haddi değildir. Dolayısıyla gelsinler, gitsinler, olsun, olmasın, deme. Kime emrediyorsun? Amir-i hadisat[2] nasıl isterse öyle olur...

Agop — Bu dediğin lafların çoğunu anlamamışım. Lakin gelsin, gitsin, olsun, olmasın demeyeyim de ya ne diyeyim?

Enveri — Belki gelir belki gider, belki olur belki olmaz de...

Kirkor — Efsuncu Baba peki söylediğiniz gibi diyelim. Lakin burada çok durmayalım. Belkim o mavi gözlü herif yanında iki komisyon çavuşuyla[3] beraber şimdi gelir. Belkim senin okuduğun efsun tutmaz. Herifin bacağı kırılmaz... Belkim bizi Reis'in karşısına götürürler... Belkim...

---

1 Yüce peygamber sayesinde.

2 Olayları yöneten. Tanrı.

3 Belediye zabıtası. Osmanlı döneminde belediye teşkilatının gelişim sürecinde belediye kavaslarının isimleri sonradan "komisyon çavuşu", en son olarak da "zâbıta-i belediyye memuru"na dönüşmüştür.

Enveri — Yetişir... Haydi biriniz beni sırtına alsın, öteki gitsin bir kira arabası çağırsın. Semte doğru çekelim...

Agop — Haydi Kirkor al babayı sırtına. Ben gideyim araba çağırayım...

Kirkor — Babayı sen alsan da arabaya ben gitsem olmaz?

Agop — Sen alsan daha layıklı bir iş olur.

Kirkor — Ben bilmem, şimdiyecek sırtıma insan bindirmemişim...

Agop — Ben bindirmişim dersin? Beni kira beygiri sanırsın?

Kirkor — Bu iş senin benim dememizle olmaz. Babaya soralım... Hangimize isterse ona binsin... Baba hangimize binmek istersin?

Enveri — O benim isteğimle olmaz. Kısmet hanginize ise ona binerim...

Agop — Kirkor haydi ver sırtını. İster isen üzerine bir de semer koyayım...

Kirkor — Semeri babana koy ahbar... Mavi gözlü herifin belasından korkmaya idim, ben Baba Efendi'yi sana bindirirdim ama çabucak bundan kaçmak lazımdır.

Kirkor, Enveri'nin önünde eğilerek:

— Baba kısmet bana imiş. Haydi bin bakalım...

Enveri cebinden takvimle saati çıkarıp bakarak:

— Sekiz dakika bekle... Hayvana binmek uğursuz...

— Ben hayvanım ki bu lafı edersin?

— Güneş cedî[1] burcuna, yani keçi oğlağına biniyor!..

Kirkor hayretle:

— Güneş keçi yavrusuna biniyor?

— Evet... O binsin... Ben sana sonra bineceğim...

Agop — Ben gidoorum. Bir araba çağırayım. (*Kirkor'un kulağına*) Güneş keçi yavrusuna biniyor, baba da sana binecek. Fakat dikkatinde ol boğazını sıkmasın. Bu herif sandığımızdan daha divanedir.

---

1 Oğlak.

7

Hayvanların alınlarının üçgenleri, kuyrukları, yeleleri muayene edilip uğursuzluktan uzak oldukları belli olduktan ve araba önünde yine beş-on dakika eşref saat bekledikten sonra binerler...

Hobyar'daki evin önünde dururlar. Çat çat kapı... Yine Ermeni'nin biri babayı yüklenir. İçeri girerler. Taşlıktan birkaç kadın sesi birden kopar:

— Aaa efendiyi arkada getiriyorlar. A zavallı adam ne oldun? Her adımda eşref saat beklerken yine bir uğursuzluğa mı uğradın? Lahur, Mahur, efendiyi odasına çıkarınız?

Agop büyük bir hayretle Kirkor'un kulağına:

— Zo şaşırdım. Bu karı adımızı nereden biloor?

Kadın — Ben sizin adınızı bilirim. Siz buraya gelmezden evvel efendi sizi fal kitabında buldu. Akşama beraber alıp eve getireceğini söyledi. Biriniz Lahur'sunuz, biriniz Mahur... İnsan şekline girmiş melekler... Evimize uğurlar, kademler getirdiniz...

Kirkor yavaşça Agop'a:

— Ya bunların evcek topu da divanedir veyahut kim biz delirdik. Bu baba tekin bir adam değildir. Bize melaik diyorlar. İçime şüphe geloor ki acaba öyleyiz deyi?.. Hiç haberimiz yok iken biz fal kitabına nereden girmişiz? Ne köpoğlu iştir? Dur bakalım sonu ne çıkacak?

Babayı odasında bir sedirin üzerine uzatırlar. Kısa boylu, üzüm gözlü, beyaz, yuvarlak, kanı sıcak, otuz beşlik bir hanım başörtüsüyle ortada dolaşır...

Hanım — Lahur, Mahur karnınız aç mı? Söyleyiniz. Sıkılmayınız. Burası yabancı yer değildir.

Mahur — Hanımefendi açlıktan bağırsaklarımız mâni bağırıyor. Efendi Baba'yı Binbirdirek'in ta dibinden dünya yüzüne kadar sırtımda çıkardım. Hayvana binerken bir dua okunurmuş... İşte onu okudu. Sırtıma çıktı...

Hanım — Altın buzağı definesi ne oldu?

Lahur — İstavrozu bulmak için birbirimizin üzerine çıktık. Çocuğuyla beraber mavi gözlü bir herif geldi.

Hanım — Gözbebeğinin ortasında kedigözü gibi sarı elif vardı...

Mahur — Hanımefendi sen de bizle beraber idin? Ne biloorsun?

Hanım — Ben bilirim... Artık o altın buzağı definesi cılk oldu... Şimdi başkasına bakalım. Siz artık efendinin yanına kapılandınız. Burada karnınız doyar. Ceplerinize para dolar. Daima efendiyle beraber bulunur, ne derse onu yaparsınız. Bu adam büyük efsuncudur. Nihayet yerden büyük bir define çıkaracağından emin olunuz. Onun yanında siz de ihya olursunuz.

Mahur — Büyükanam ürüyasında görmüştü. Benim pek zengin bir adam olacağımı söyledi... İplik bükmekten ekmeğimizi pek çıkaramooruz. İşte bize de böyle bir yağlı kapı lazımdır...

Ermeni delikanlıları Efsuncu'ya kapılandılar... Mükemmel karınları doyuyordu. Cepleri, vaat edildiği gibi pek parayla dolmuyordu ama büsbütün harçlıksız da kalmıyorlardı. Lakin evin içinde bazı sırlar döndüğünü Ermeniler hissettiler.

Zeynep Hanım, Enveri'nin ikinci karısıydı. Birincinin vefatında bir kız kalmış, Mevlüde. Şimdi on dokuz-yirmisine basmış, üvey ana, üvey kız aralarından su sızmaz bir muhabbetle bağlaşmışlar. Şeytan kulağına kurşun, pek iyi geçiniyorlar...

Efsuncu Baba bir budala, bir deli, pek derbeder kafalı bir mahlûk olabilir. Fakat Zeynep'le Mevlüde şeytana benziyorlardı. Bu mecnunun inandığı tuhaflıklara onların da gerçekten inanmalarına ihtimal verilemezdi. Lakin neden inanır görünerek adamcağızı bütün o deliliklerinde teşvike, cesaretlendirmeye uğraşıyorlardı?

Ermeni delikanlılarının zihinleri bu noktadan gıcıklanmaya başladı.

Bir gün Mahur, arkadaşına:

— Bizi buraya gökten inme bir melaik deyi kabul ettiler...

— He...

— O karılar bilmezler mi ki biz melaik olmaktan çok uzak çapkın, cenabet, günahkâr haytalarız...

— Neme gerek? Melaik deyi bizi bunda ikrama koydularsa hayır biz şeytanız diyecek değiliz a!.. Hiç ağır bir iş yoktur. Yer içer bunda otururuz. Fakat bu evde bir sır dönoor. Define mefine der iken bu işin dibinden bir gün bir kıyamet patlayacak... İnanırsın ki bu herif sonunda yerden bir define çıkarsın...

— Kim bilir? Ne yok diyebilirim ne he diyebilirim. Bakalım kısmetimize ne çıkacak?

Lahur ile Mahur'a hanenin selamlık tarafından bir oda vermişlerdi. Orada yatıp kalkıyorlardı.

Enveri kütüphanesinde geceliyor, hangi saatlerde uyuduğunu kimse bilmiyor, bazı akşamlar zangoç gibi sabahlara kadar sofalarda dolaşıyor, vakitli vakitsiz karısının, kızının oda kapılarını vurarak onlardan münasebetli münasebetsiz şeyler soruyordu.

Bir gece Efsuncu fare kaçırmış kedi gibi evin sofalarından koşup merdivenlerinden inip çıktıktan sonra bitkin bir halde Lahur ile Mahur'un kapısını vurdu. Delikanlılar gözlerini ovuşturarak derin uykudan kalktılar.

Ermenileri kollarından dışarı çekerek:

— Lahur, Mahur bana yardıma geliniz...

— Ne var ki?

— Hayalet kaçırdım...

— Nereye kaçırdın? Donuna kaçırdın?

— Ben bazı mesele sormak için hayalet davet ederim. Bilirsiniz ya hayaletler cism-i latif[1] olur. Onlar rüzgâr gibi yürürler. Bu adeta pat pat koştu. Kaçarken merdivende ayağı sendeledi... Küt düştü. Yine kendini topladı. Arkasından koştum. Bir gölge alt kat penceresinden bahçeye atladı.

— Hırsız olmasın?

---

1 Beş duyuyla kavranamayan cin, peri, melek vb bedensiz varlıklar.

— Hayır evin her tarafı efsunlu, tılsımlıdır. Buraya hırsız giremez... Bazı insanlar "gizlenme ilmi" ile madde halinden ruh haline geçerler... Gözlere görünmez olurlar. Onlar seni görürler, sen onları göremezsin... Bu ilmin sırrına ben de vâkıfım. İstesem şimdi gözlerinizin önünden kaybolurum. Beni göremezsiniz. Fakat ben sizi görür, işitirim. Bazı geceler haberiniz yokken odanıza girerim. Bütün söylediklerinizi dinlerim. Siz kendinizi yalnız zannedersiniz. Hiçbir şeyden haberiniz olmaz...

Kirkor büyük bir telaş ve ürkmüş gözlerle:

— İhtiyar hep bu lafları sahi söylüyorsun? Bizim odamıza gece geldin? Ne edip ne konuşur isek görüp dinledin?

— Dinlemedim. Çünkü siz melek iken bedene girmiş ruhlarsınız. Sizde kötülük, sapkınlık olmaz. Şimdi siz beni dinleyiniz. "Gizlenme ilmi"nde bir dua vardır. Onun bir noktasını yanlış okuyan ruh halinde iken vakitsiz olarak bedene bürünür... Zannederim ki bu kaçırdığım hayal o türdendir. Bana ruhen konuştu. Konuşurken istemeden bedenlendi... Sonra kendini bildirmemek için önümden kaçtı. Aman arayalım. Şimdi bahçede olsa gerek. Bahçe efsunludur. Bir yere kaçamaz.

Mahur — Efendi Baba cisimden ruha girmek, ruhtan tekrar kalıba oturmak, göze görünmek, görünmemek, şeytan olmak, insan olmak böyle laflardan biz hiçbir şey ağnamayız... İnsan dayima göze görünür... Geberirse gömülür. Bir de ruh vardır diyorlarsa insan mefat olunca bu da mezarda oturur? Nereye gider? Bilmiyoruz. Fakat lafı uzatmayalım. Bahçede tutulacak bir adam varsa haydi yakalayalım...

Bir el feneriyle üçü bahçeye çıkarlar. Köşeyi, bucağı, ahırı, kümesi, ağaçların altını üstünü hep ararlar. Bir şey bulamazlar...

Nihayet bahçeden sokağa açılan üç kapının muayenesi esnasında bunlardan birinin sürgüsü ve kol demiri açılmış olduğunu görürler... O aralık evin pencerelerinden bir mırıltı duyarlar.

Ermeniler kapıyı göstererek:

— Baba işte ispatı üzerinde senin ruh dediğin meret bu kapıdan çıkmış gitmiş... Besbelli burayı efsunlamaya unutmuş olmalısın...

Enveri cebinden bir tebeşir çıkarır. Kapının üzerinde bir remil atar[1]... Düşünür. Söylenir.

Lahur — He baba, o yaptığın saka tebeşiri hesabında[2] ne diyor?

Baba — Bedenlenmiş hayaletin buradan çıktığında şek[3] vardır...

Mahur — Eşek vardır, katır vardır, bize inan ol ki o köpoğlu hayalet bundan çıkmıştır...

Eve girerler. Enveri hareme çekilir. İki Ermeni odalarında:

— Ey Mahur bu işe ne dersin?

— Ben çoktan çocuğun adını koydum.

— Ne koydun?

— Bu eve giren ne hayalattır, ne ruhtur, ne de hırsız...

Bir idare lambasının isli, kasvetli kör aydınlığına gömülü odanın bir köşesinden Efsuncu Baba'nın sesi:

— Ruh değil, hayal değil de ya nedir?

Lahur nefesini yutamaz bir helecanla:

— Oh Meğa,[4] baba sen bundasın?

Köşeden bir perde kımıldadı. Efsuncu koca sakalıyla meydana çıkarak:

— Buradayım... Ben gelip sizi dinlerim dememiş miydim? "Gizlenme ilmi" ile gözlerden sır oldum. İşte şimdi görünüyorum...

Mahur hayretler içinde titreyerek:

— Ah baba sen erenlerin ereniymişsin. Biz ağnayamadık. Affet...

— Bu eve gelen hayalet değil de ya nedir?

Lahur köpek gibi yaltaklanarak:

---

1 Remil atmak: Nokta ve çizgilere dayanarak fala bakmak.

2 Osmanlı'da su hizmeti veren sakalar, getirdikleri suyun hesabını evin kapısına tebeşirle işaretleyerek tutarlardı.

3 Şüphe.

4 (Erm.) Hay Allah, aman Allahım.

— İşte ben de ona düşünüyordum...

— Ne olabilir?

— Baba efendimiz elbette siz bizden eyi bilirsiniz? Ne haddimize ki biz bu işi kefşe oturalım...

— Her sınıf mahlûkat birbirine düşmandır. Ben bedensizleştiğim vakit benim onların içinde düşmanlarım vardır... Fesat karıştırmaya evime geliyorlar...

Ermenilerin ikisi birden:

— He evet... Evet hiç şüphesiz ki dediğiniz gibi olacak...

— Kalbinizi "âmentü"den[1] ayırmayınız...

— Başüstüne. Hiç meraka kalmayınız...

— Geceniz hayırlar olsun...

Efsuncu Baba ağır ağır yürüdü. Oda kapısından çıktı...

Ermeniler bilinmez bir kuvvet karşısında sinmiş kabahatli iki çocuk gibi garip ürpertiler içinde aval aval birbirine bakakaldılar.

Agop en pes sesiyle:

— Zo bu ne iştir?

— Küçük dilimi yuttum...

— Ben büyüğünü dolma gibi ısırdım...

— Bu herif istediği vakit insan oloor. İstediğinde irüzgar oloor.

— Sus ol. Belkim yine bunda yanımızdadır. Bize dinloor...

— Keramet keramet derler idi de boş laf deyi ben inanmaz idim.

— Ey şimdi inandın?

— Zo sen inanmadın?

— Fikrim dibime kaçtı...

— Görmorsun? İşte bu herif evliyadır...

— Evliya ola idi bizi melaik sanır idi hiç?

Bir müddet derin derin düşünürler. Yükün içini, perde aralarını, kapı arkasını, odanın her tarafını gözden geçirirler... Bir şey anlayamazlar.

---

1 İslam dininin altı temel inancını ifade eden "Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere ve hayıra ve şerrin Allah'tan olduğuna inandım" anlamındaki cümlenin ilk kelimesi.

Agop — Kirkor bu işin içinde bir orostopoğluluk vardır.

Kirkor şaşkın şaşkın etrafına bakınarak:

— Zo babanın evliya olduğuna inanmoorsun?

— Kaç defa söyleyeyim? Zo eğer kim evliya ola idi inanır idi ki biz melaikeyiz?

— Bizi bu evin karıları da öyle sanırlar. Onlar da budaladırlar dersin?

— Sanmoorlar. Öyle sanoor görünoorlar...

— Ne için?

— Ne için? Bilirim ben?

— Bu işin kokusu sonram dert yapacak. Melaik deyi bize bir kazık atacaklar ucu burnumuzdan çıkacak...

Yine düşünürler. Agop ilk şaşkınlıktan ayılmaya uğraşarak:

— Çocuk olma Kirkor, etten kemikten çatılmış bir insan püfff deyi göz önünden kaybolur hiç?

— Nasıl kaybolduğunu deminden görmedin?

— Gördüm fakat budala sandığımız adam bize menşur[1] bir hokkabazlık oynadı...

— Nasıl?

— Sanorum ki biz odaya girmezden evvel o, girip perde arkasına saklanmıştı. Çünküm Hacivat gibi perdeden çıktı.

— Böyledir demeye cesaret edoorsun?

Agop gidip oda kapısını sürmeleyerek:

— Edoorum. Evliya ise bir daha çıksın göreyim.

Yük kapısı tarafından ufak bir gıcırtı olur. İkisi de heyecanla susarlar. Gözleri büyüyerek, göğüsleri ine çıka beklerler. Gıcırtı kesilir. Hiçbir ses duyulmaz. Hiçbir hareket görülmez. Lakin gecenin belirsiz bir korku veren karanlık sessizliği yine şüphelerini gıcıklar...

Agop titrek bir telaffuzla:

— Kirkor, o, yine bundadır. Bize dinloor. Bakalım kendisinin üzerine fena bir laf edeceğiz? Etmeyeceğiz? Ona bekloor...

---

1 Meşhur, bildik.

Uzun müddet gecenin sessizliğini dinlerler. Babanın ruhu bedenlenmez. Efsuncu ortaya çıkmaz. Lakin onun bu kerametini kabul etme veya reddetme konusunda kararsız kalırlar. Belki işitir korkusuyla acı, alaycı bir söz söylemekten çekinerek şüpheler içinde döşeklerine uzanırlar.

8

Ertesi sabah bu iki Ermeni delikanlısı arasında, Efsuncu Baba –evliyadır, değildir– şeklinde bir iddiadır başlar. Gerçeğin kesin olarak belirlenmesi için yeni bir keramet olayını beklemeyi uygun görürler...

O geceden sonra Efsuncu Baba birkaç gün hiç meydana çıkmaz. Ermenilere yemek, tütün parası beş-on kuruş harçlık verirler. Ve karşılığında onlardan hiçbir hizmet istemezler.

Oturmaktan canları sıkılan Lahur ile Mahur bir gün haremden:

— Efendi Baba neredir?

diye sormaya cesaret ederler ve:

— İtikafa[1] girdi...

cevabını alırlar. Bu kelime onlara bilmece gibi bir sözden başka bir mana ifade etmez...

Büyük bir merakla birbirinden sorarlar:

— Zo "itikaf" neresidir acep?

— Hamamdır? Kilerdir? Yoksam bir ayıplık yerdir? Ne bilirim ben. Şimdiyecek hiç duymadığım bir laftır...

Sokağa çıkmak için hanımdan izin isterler. Bu müsaade akşama mutlak yine oraya dönmeleri şartıyla esirgenmez...

Çıkıp gezerler. Akşamları yine gelirler. O aralık Ebulfazl Enveri ailesi mühim bir meseleden dolayı büyük bir üzüntü geçiriyordu.

Mevlüde'yi Nurullah Hasip isminde bir genç taşkın bir ateşle seviyor, kız da aynı şiddetli muhabbetle karşılık veri-

1 Bir yere kapanıp dışarıya çıkmadan yalnızca ibadetle meşgul olma.

yor, fakat Efsuncu Baba bu evliliğe razı olmuyordu. Çünkü öncelikle istiharesi uygun gelmemiş, ikinci olarak babanın "Şahısname" diye adlandırdığı kitabın tariflerine göre Nurullah Hasip'in yüz ve beden yapısı hiçbir uğur ifade etmiyormuş, üçüncü olarak da evlilik talebi astronominin aşırı uğursuz bir zamanında gerçekleşmişmiş.

Nurullah Hasip serbest kafalı, açık fikirli bir zamane genci olduğundan bu boş, bu gülünç bahaneler karşısında yılmıyordu. Efsuncu'nun taassubunu kırmak yahut onu kandırarak amacına ulaşmak için her türlü mücadeleye karar vermişti...

Dört beş gün sonra Efsuncu Baba elinde yeni bir tılsımnameyle itikâftan çıkar. Bu mübarek kitap ne Bizans Devri'nden bahis açıyor, ne de okuru Hint'e, Çin'e gönderiyor. Define, tılsım, hep İstanbul'da. Enveri'nin dedesinden kalma sayfalarını güveler yemiş kitaplara nazaran bundaki bilgiler hemen dumanı üstünde denecek kadar taze. Adeta yirmi beş-otuz senelik bir şey... Çıkacak define ne altın buzağı, ne de Ortaçağ'dan kalma sikkeler. Sultan Hamid'in saltanatının ilk zamanlarına ait tuğralı, bizim sarı liralarımız...

Fakat hayret! Nasıl olmuş da Enveri öyle değerli bir eserin kütüphanesindeki varlığından o zamana kadar habersiz kalmış. Zannolunur ki mucizeli bir el, o günlerde bu mübarek tılsımnameyi getirmiş, babanın el uzatacağı bir rafa koymuş... Şüphe yok bunda doğaüstü bir işaret, bir keramet var...

Kitap nesih kırması[1] bir yazı ve lâl[2] ile yazılmış. Sayfaları çok değil, ifade sade... Yalnız şaşılacak tarafı, bunda da Lahur ile Mahur isimli iki melekten bahsolunmasıdır. Okunacak tariflere harfiyen uyulduğu takdirde bilimin ve insan aklının kabul etmeyeceği birtakım harikalar gösterileceği vaat olunuyor...

Bu tılsımname adeta küçük bir roman...

İşte özetle içeriği şöyle:

---

1 Hat sanatında, özellikle yazma ve basma eserlerde yaygın kullanılan bir yazı türü.

2 Kırmızı mürekkep.

Abdullah Karuni namında Şamlı bir tüccar İstanbul'a geliyor. Birkaç mühim büyük ticaret evi açıyor. İşleri o kadar yolunda gidiyor ki büyük bir servet yapıyor. Hakikaten Karun'a dönüyor. İstanbul'da kendi yaşına uygun olmayan bir kadın seviyor. Dostlarının şiddetli eleştirilerine rağmen onunla evleniyor.

Abdullah Karuni'nin ölmüş ilk karısından bir de yetişkin oğlu var. Mehmet Karuni pek yakışıklı dört kaşlı bir civan... Alışıldık olan, üvey ana ile evlat arasında geçimsizlik olması ise de bu ikisi pek iyi geçiniyorlar. Birbirinin sözünden çıkmıyorlar, sevişiyorlar. Bu fazla muhabbet pederin biraz yüreğini bulandırıyor. Fırsat düşürüp düşürüp gözetlemeye başlıyor. Nihayet bir gün ikisini uygunsuz bir şekilde sarmaş dolaş halde yakalıyor. Fakat bu baskının dosta düşmana karşı duyulmasından çekindiği için rezaleti hazma mecbur oluyor... Lakin ıstıraba uzun müddet dayanamıyor. Hastalanıyor. Ali Hacip isminde sadık bir uşağını döşeğinin yanına çağırıyor. Onu İbnülmahşur adında huddamlı[1] bir Mağribi'yi[2] bulmaya gönderiyor. Hacip hastadan aldığı talimat mucibince hareket ederek birkaç hafta sonra huddamlıyı döşeğin önüne getiriyor.

Abdullah Karuni, İbnülmahşur'a diyor ki:

— Bütün mallarımı nakde çevirecek ve tılsımlayıp gömeceksin. Karımla oğluma bir kuruş bırakmayacaksın.

Derviş soruyor:

— Bu para sonsuza kadar gömülü mü kalacak?

— Hayır, yirmi beş-otuz sene sonra hayırlı birinin eline geçmek üzere tılsımlayacaksın.

Mağribi, hastanın arzusunu yerine getirir. Tılsımname yedi kat muşambaya sarılmış bir kitap şeklinde Hacip'e teslim olunur... İbnülmahşur sadık hizmetkâra şu talimatı verir:

---

1 Huddamı olan. Huddam, cin çağıran hocaların belli dualar okuyarak kendilerine bağladıkları ve istedikleri hizmeti gördürdükleri cin veya cinler.

2 Afrika'nın, Mısır dışındaki kuzey ülkelerinin halklarından olan kimse, Mağripli.

— Vefatının yaklaştığını hissettiğin vakit sen de bu kitabı bir ehline vererek ona aynı talimatı vereceksin. Yani o da bunu ölümünden evvel, güvendiği başka bir kimseye teslim edecek. Ve hiçbiriniz tılsımı bozarak defineyi çıkarmaya kalkışmayacaksınız. Kitabı yalnız emaneten muhafaza edeceksiniz. Bir gün kitap onu taşıyan adamın üzerinden kendi kendine kaybolacak... Ve gidip defineyi çıkarmayı hak eden zatın kütüphanesine girecek...

Hasta vefat eder. Derviş seyahate çıkar. Hacip muşambalara sarılı tılsımnameyi muska gibi boynuna asar.

Müteveffa Abdullah Karuni'nin karısıyla oğlu bu işte büyük bir hile sezerek Hacip'i yakalarlar. Davalara kalkarlar. Mahkeme mahkeme süründürürler. Lakin işin aslını öğrenmeyi başaramayınca, sonunda çirkin bir cinayet iftirasıyla sadık hizmetkârı yedi sene hapse mahkûm ettirirler.

Dindar Hacip bu felakete tevekkülle boyun eğer. Kimseyle görüşmez, muskayı boynundan ayırmaz. Beş vakit namazına beş daha katar. Kendisinin mühim bir işi yerine getirmekle yükümlü olduğunu hisseder. Gece rüyalarında kendisine bazı sırlar açıklanır.

Mahpusluğunun üçüncü senesinde hastalanır. Boynundaki muskayı mahpus arkadaşlarından hangisine teslim edeceği konusunda şaşkınlık yaşar. Etrafında hiç güvenilir bir yüz göremez. Nihayet istihareye yatar. Âlem-i manada[1] ak sakallı bir ihtiyar görünür. Kendisine şu tavsiyede bulunur:

— Üç güne kadar hapishaneye hafif bir mahkûmiyetle Beşir Anberi isminde bir mahkûm gelecektir. Muskayı ona teslim et.

Hakikaten de rüyada söylenen şey üç gün sonra aynen gerçekleşir. Hacip tılsımnameyi Beşir Anberi'ye teslim eder. Kendi de Cenabıhakk'a yürür...

***

---

1 Rüya âlemi.

Bu açıklama tılsımnameye eklenmiş. Kimin eliyle? Belli değil... Ve bu kitap nasıl Ebulfazl Enveri'nin kütüphanesinde ortaya çıkıyor? Burası da karanlık... Fakat Efsuncu Baba, Mağribi derviş İbnülmahşur'un defineye sahip olmaya layık bulduğu zatın işte kendisi olduğunu ve dolayısıyla kitabın bir manevi elle getirilip kütüphanesine bırakıldığını iddia ediyor.

Asıl tılsımname metni de şudur:

> Ve dahi biline ki Arabi aylardan birinin cumartesiye rast gelmeyen yedinci gecesinde insan suretinde meydana çıkan Lahur ile Mahur adlı melekler eşliğinde takva sahibi, namazında niyazında bir zat yola düşeler. Beraberlerine on kulaç uzunluğunda kalın, sağlam bir urgan, bir küçük fener, bir buhurdan, bolca ödağacı, bir küçük ibrik ve bir dolu gülabdan[1] alalar.
>
> Yol boyunca rastlayacakları tanıdıklar ile selam ve kelam etmeksizin Topkapı'dan surdışına çıkalar. Gidiş yönlerini Takkeci Mahallesi'ne çevirip tekke civarına yaklaştıklarında kalın birer yağlık[2] ile kendi gözlerini sıkıca bağlayıp birbirinin ellerinden tutarak bekleyeler.
>
> Ermişlerden bir zat gelip en öndekinin elinden tutarak bu üç gözü bağlıyı yarım saat süren bir yere kadar yedecek[3] ve orada "Azat"[4] kelimesini söyledikten sonra çekilip gidecek... Yedinde gidildiği sırada asla yağlığı sıyırıp yeden zatı görmek merakına kalkışılmaya. Zira Allah esirgesin bu meraklının gözlerinin hemen kör olması kesindir.
>
> Bu üç kişi orada fenerlerini yakıp batıya doğru yürüyeler. Üç ihtiyar incir ağacı göreler. Bu ağaçların arasında bir tahta sandık vardır. Kapağın açıp içinde mahpus bulunan üç kaplumbağayı dışarıya salıverip azat edeler. Biraz daha yürüdükten sonra bir dut ağacına rast gelirler. Bu ağacın altında uzun bir yılan yatar. Yılan ölüdür korkmayalar. Bu yılan ölüsünü yedi parça edip beraber alalar.

---

1 Gülsuyu serpmek için kullanılan cam ya da madenden yapılan küçük kap.
2 Sırma işlemeli, büyük mendil, çevre.
3 Beraberinde götürecek.
4 Serbest.

Bu defa kuzeye doğru yürüyeler. Yedi bin adım mesafe kat ettikten sonra koca ağızlı ve derin bir kuyuya rastlayalar. Ve orada fenerlerini söndürüp kuyunun ağzında işbu duayı okuyalar:

> "Eyyühâ'r-ravzu a'tinî tarîkan, ene urîdu'l-mürûra beyne'l-esedi ve'n-nemri ve ene eyyühâ'l-hayvânâtü'l-mübâreke sadîkan lekün. Felâ takti'nenî ezben ezebâ ve beyyin lî keyfe ezhebu ilâ köşkü'z-zehebi fe-innenî se-e'huzu't-tılsıme min e'nâku'l-hammâmâti'l-beyzi ellâtî fî kafesi'l-elmâs"[1]

Ve sonra urganın bir ucunu Mahur'un beline sıkıca bağlayıp diğer ucunu oradaki incir ağacına sararak ve yavaş yavaş dua-yı şerifi okuyarak onu kuyunun ta dibine indireler ve üzerine yedi parça yılanı birer birer atalar.

Kuyunun ağzında buhurdanda ödağacı ve küçük ibrikler yakalar ve daima içerüye gülabdandan güzel kokular serpeler...

Mahur dilinden dua-yı şerifi hiç bırakmaya. Orada en büyük dünya makamına ere. Şöyle ki:

Kendisini aydınlık, güneşli, ferah, sonsuz bir çayırlıkta bulacak ve ileriye bakınca pek heybetli bir aslan ile bir kaplan görecektir. Korkmasın, duayı okuyarak bu iki mübarek hayvanın ortasından geçsin.

Aslan ile kaplan Mahur'a bir yönü işaret edeceklerdir. O tarafa yürüsün, yürüsün, önüne bir altın köşk çıkar. Köşkün açılmış zümrüt kapısının iki kanadı yanında iki peri yüzlü güzel durur. Onlara selam verip yürüye, bu altın köşkün süslü tavanında asılı elmas kafesin içinde beyaz güvercinler vardır. Tılsımname onların boyunlarında asılıdır. Duayı okuyarak tılsımları alıp geriye döne. Definenin nasıl bulunup çıkarılacağı işbu tılsımnamede açıklanmıştır.

---

1 Ey çayırlık bana bir yol göster, aslanın ve kaplanın arasından geçmek istiyorum ve ey mübarek hayvanlar sadık olun ve bu önemli işte yolumu kesmeyin ve bana Altın Köşk'e nasıl gideceğimi açıklayın ki mutlaka elmas kafesteki beyaz güvercinlerin boyunlarından tılsımı alayım.

İşbu talimat gereğince hareket edile. Asla kalbe şek ve şüphe götürülmeye...

Ebulfazl Enveri, hayal dünyası bakımından Bin Bir Gece Masalları'nı sönük bırakan bu satırları okuyunca kalbine hiç şüphe getirmedi. Olağanüstü önemi nedeniyle meseleyi mümkün mertebe ailesi halkından gizli tuttu. Fakat tılsımı çözmek için anahtar hizmeti görecek olan Lahur ile Mahur'a açılmaya mecburdu. Bu Ermeni meleklere, manevi bir elin kütüphanesine bırakmış olduğu tılsımnamenin anlamını satır satır açıklayıp da bu işe sıvanmak lazım geldiğini söylediği vakit, delikanlılar Efsuncu Baba'yı bütün bütün çıldırdı zannıyla karşısından kaçmak istediler. Lakin bu aptal adamda bazen en akıllıları büyüleyecek bir efsunkârlık baş gösterirdi.

Gözlerini süze süze uzun sakalını sıvazlayarak:

— Çocuklar, dedi, siz kendi mübarekliğinizi bilmiyorsunuz. Böyle işlere daima şeytan karışır. İşte lanet olası İblis kalbinize kuruntu koydu. Bu şeytani kuruntuları atınız içinizden... Bu hazineyi aramızda bölüşeceğiz. Size helalinden binlerle binlerle altın hisse düşecek. Bu altmış yıllık kafam ve bu beyaz sakalımla, Allah esirgesin, ben sizi zararlı bir yola iter miyim? Dünya yüzünde öyle kutsal kuyular mevcuttur ki bunların içinden cennete cehenneme yol vardır. Erenlerden bazıları bu yolla ahrete gidip gelmişlerdir.

Enveri iddiasını ispat için birçok kitap ismi sayıp harikulade olaylar anlattıktan sonra devam etti:

— Biriniz işte böyle mübarek bir kuyuya inecek. İkimiz elimizde iple kuyunun ağzında bekleyeceğiz... Bunda korkacak bir şey yok. Şeytan sizin melek gözlerinizin önüne perde geriyor... Yırtınız perdeyi, kovunuz melunu...

Cahil Ermeniler bu ikna edici sözlere bütün bütün kapılmasalar da yavaş yavaş kendilerinde bu sözleri büsbütün reddedecek kuvveti de kaybediyorlardı. Anaları, babaları, papazları onlara küçüklüklerinden beri buna benzer birçok mucizeler anlatmamışlar mıydı? Dolayısıyla bu masalın

yüzde beş doğru olması ihtimali yok muydu? Beline ip bağlayıp da geniş ve kuru bir kuyuya inmek o kadar korkulacak, tehlikeli bir iş de değildi. Geçim belasıyla şimdiye kadar bundan yüz kat belalı şeylere girişmişlerdi. Define çıkmasa bile bu emek ve fedakârlıklarına karşılık Baba'dan beş-on lira koparacaklarına da şüphe etmiyorlardı. Bu yüzden tılsımname gereğince harekete karar verdiler.

9

Bir Arabi ayının sonundaydılar. Girecek Arabi ayın yedisi cumartesine rastlamayacağını hesapladıktan sonra on kulaç uzunluğundaki kalın ipi, küçük feneri, buhurdanlığı, gülabdanlığı, küçük ibrikleri, ödağaçlarını hazırladılar. Belirlenen vakti beklediler.

Ayın yedisi bir cuma gecesine rast geldi. Bu güzel tesadüfü Enveri büyük bir uğur saydı.

Yatsıdan sonra insan suretinde görünen melek ile takva sahibi, namazında niyazında olan zat Hobyar semtinden Topkapı'ya doğru yola koyuldular. Kime rastlasalar başlarını öbür yana çevirdiler. Kendilerine hitap edenlere cevap vermediler. Takkeci Mahallesi yolunu tuttular. Tekke civarına yaklaşınca körebe oynamak zamanı gelip gelmediğini birbirinden sordular. Küçük bir görüşmeden sonra ceplerinde bu iş için hazırlanmış kocaman kalın yağlıkları çıkardılar. Herkes kendi gözünü kendi bağladı. Kendilerini yedip götürecek ermişin teşrifini beklemek üzere mezarlık duvarının önüne sıralandılar.

Mahur kendi anadiliyle melek kardeşine şöyle fısıldıyordu:

— Zo bu divaneye uyduk. Gözlerimizi kendi elimizle bağladık. Kurbanlık koyun gibi bunda beklooruz. Bizi götürüp kuyuya atacaklar? Ne yapacaklar? Gelecek herif belkim bundan daha delidir.

Ebulfazl Enveri melekleri kollarından dürterek:

— Burada dünya kelamı caiz değildir. Birbirinizle söylemeden konuşunuz...

Lahur — Zo söylemeden konuşulur hiç?

Enveri — Kalp lisanıyla söyleşiniz...

Mahur — Kalıp lisan bu da hangisidir?

O esnada Enveri'nin eline bir el yapıştı. O da Lahur'un elinden tuttu. Lahur da Mahur'unkinden... Hoygoygoyculuğa[1] çıkan torbalı körler gibi birinin ayağı bir taşa çarpıp sendeleyince üçü birden sarsıla sarsıla yürüyorlardı.

Gittiler... Bu körebe adımlarıyla hayli yol aldılar. Yedekçileri ermişin de mi gözleri görmüyordu? Tümseklere çatıyorlar, çukurlara girip çıkıyorlar, vücut vücuda, kafa kafaya karambol yapıyorlardı.

Mahur'un içini kurt yemeye başladı. Kendilerini çekip götüren ermiş ne şekilde bir mahlûktur. Onu görmek için yüreğinden kabaran merakı yenemeyecek bir hale geldi... Gözlerindeki kalın mendili biraz sıyırıp bakabilirdi. Lakin bakmak cüretine kalkanın derhal kör olacağı haber verilmişti. Bu müthiş tehdide rağmen Ermeni mendili azıcık gevşetmek için el kaldırdığı esnada parmaklarının üzerine sessiz fakat bir çekiç gibi katı, adeta cildinin üzerine kan oturtan bir yumruk yedi. Ermenice bir küfür mırıldanarak elini çekti. O zaman anladı ki kendilerini yeden ermiş bir kişi değildir ve hepsi de pehlivan kuvvetinde kimselerdir.

Mahur'un yüreğini ciddi bir korku titretmeye başladığı esnada nispeten düzlük bir yerde durdular. Uzakça bir mesafeden kulaklarına:

— Azat....

sözü geldi. Bağlarını çözdüler. Hafif bir mehtap altında belli belirsiz bir kırlık manzarası içinde bulunduklarını gördüler. Etraflarında kendilerinden başka kimse yoktu.

---

1 Eski devirlerde toplu halde dilenen dilencilerden biri, "Gökte melek, yerde her can ağlar" dedikten sonra, hepsi bir ağızdan "Hoy goygoy canım" diye makamı tamamlar ağlaşırlardı, bu nedenle bunlara halk arasında "goygoycular" denirdi.

Önlerini iyice seçiyorlardı. Fakat tılsımnamenin tariflerine uymak için Enveri küçük feneri yaktı. Batıya doğru yürüdüler.

Hakikaten çok sürmedi, üç ihtiyar incir ağacı gördüler. Ağaçların düğümlü, yamru yumru kalın gövdeleri gecenin esrarlı zemini üzerinde iyice korkunç şekiller alıyordu.

Bunların aralarını aradılar. Tahta sandığı buldular. Kapağını açtılar. İçinde takır takır üç kaplumbağa geziyordu. Bu mahpusları sandıktan çıkardılar, kıra salıverdiler.

Tıpkı masallarda olduğu gibi tılsımlı kuyuya gidinceye kadar kitabın haber verdiği şeylerle aynen karşılaşıyorlardı. Bir hayli daha yürüdüler. Önlerine bir ağaç çıktı. Tılsımnamede işaret edilen dut ağacı olacak. Etrafı araştırırlarken Mahur bir nara attı:

— Ah aman Meğa!.. Yılan işte bundadır. Amma da ne uzun merettir ölüsü boklu. Belkim de daha tastamam ölmemiştir. Yılan kısmısının kırk canı vardır. Otuz dokuzu çıkıp da biri içeride kalsa yine tekrar dirilir kalkar.

Ermeniler ayaklarının ucuyla yılana vurup kaçarak:

— Zo diridir. Depreşti...

Enveri zembilde bu iş için getirmiş olduğu iri bir bıçağı çıkararak en kuvvetli itiraz sesiyle:

— Tılsımname yalan yazmaz. Ölüdür o... Muayeneye lüzum yok... Alınız şu bıçağı bu yılanı yedi parçaya ayırınız...

Lahur sahteliği seçilen bir cesaretle bıçağı eline alıp:

— Tava için kesilen torik gibi şöyle dilim dilim edeyim?

Mahur — He he öyle et... Sonram da saza geçirelim. Bakalım tava ederiz? Yoksam ızgara veya pilaki?

Lahur yılana ilk temasında iki adım geri sekerek:

— Zo diridir. Titredi...

Mahur — Titreyen o değil. Senin elin... Zo ölüsünden böyle korkoorsun dirisini göreydin ne yapacaktık?

Lahur — Ben dirisini çok görmüşüm...

Mahur — Bilirim canım haydi. Şunu yedi parça et bir görelim...

Enveri bıçağı Lahur'un elinden çekip alır. Uzun bir besmele çektikten sonra yılanı bumbar[1] gibi yedi parçaya ayırır.. Parçaları zembile doldurur. Bu defa güneye dönerek yürürler.

Baba'nın bu cesaretinden iki melek iyice mahcup olurlar. Şimdi kuzeye ilerlerken adımlar sayılacak, tam yedi bin adımlık bir mesafe kat edildikten sonra koca ağızlı bir kuyu görecekler...

Yürüyorlar. Yine dünya kelamı yasak. Hiç ağız açmadan kalp diliyle konuşulacak, daha doğrusu adımları saymaya odaklanılacak.

Ermeniler derin birer düşünceye vardılar. Tılsımnamede yazılı şeyler birer birer ve hemen aynen gerçekleşiyordu. Gözler bağlandıktan sonra yedilme, incir ağaçları altındaki tahta sandıktan salıverilen kaplumbağalar, sonra yılan ölüsü... Artık şimdi de koca ağızlı bir kuyuya rast geleceklerinden hiç şüphe etmiyorlardı.

Fakat hep bu garip şeyler ne demekti? Bunları düzenleyen maddi veya manevi eller bulunduğunu inkâr etmek mümkün değildi. Şimdi maceranın en önemli aşamasına, kuyuya yaklaşıyorlardı. O saate kadar gördükleri acayip şeylerin herhangi bir insan tarafından düzenlenmiş ve hazırlanmış olması mümkündü. Fakat bir kuyu dibinden sonsuz çayırlıklar, cennet bahçeleri, altın köşkler, melekler, periler, elmas kafesler göstermek, bu ancak peygamberlere özgü akıl almayan mucizelerdendi. Bütün bu çok garip şeyler hakikat sahasında ve dünya gözleri önünde nasıl cilvelenecekti? Enveri'nin ve tılsımnamenin foyaları meydana çıkmaya çok bir zaman kalmamıştı.

Agop'la Kirkor, iki melek ismi alan bu Ermeni gençleri herhalde doğaya, akıl ve mantığa uymayan karanlık bir maceraya doğru gittiklerini hissederek daha yedi bine pek çok sayı var iken adım hesaplarını şaşırdılar... Lahur yedi yüz beşte, Mahur dokuz yüz yirmi ikide kalmışlardı. Fakat

---

1 Kasaplık hayvanların kalınbağırsağı.

sayının ucunu kaçırdıklarını belli etmeyerek Enveri'nin adımları üzerine dalgın dalgın yürüyorlardı.

Bu işin zor olduğu kadar tuhaf tarafı Ermenilere Arapça duayı öğretebilmekte görüldü. Onlara hiçbir anlam ifade etmeyen ve şivesi telaffuzlarına uymayan bu Arapça sözleri ezberleyinceye kadar zavallılar çok güçlük çektiler.

Hafızalarına geçen duaya deyim yerindeyse aslın bir karikatürü denilebilir. Başlarını yararak, gözlerini çıkararak alelacayip bir şeyler telaffuz ediyorlar, fakat bunları herhangi bir dille ilişkilendirmek mümkün olmuyordu.

İçinde ip filan bulunan zembili melekler taşıyor, Efsuncu Baba önde fener çekiyordu. Fenerin kuvvetsiz ışığı batıya dönmüş yedi günlük ayın hafif aydınlığına karışıyor, ay ufka indikçe gölgeleri uzuyor, rüzgârsız bir gecenin hazin sessizliği içinde etrafı dinleyerek ilerliyorlardı.

Enveri yedi bin adımı bitirdi. Lakin önlerine büyük küçük hiçbir kuyu çıkmadı. Hata tılsımnamede miydi, Efsuncu'da mı?.. Hâşâ, Mahşuri gibi bir dervişin namı karışan bir kitapta yanlışlık olamazdı. Yanılan ancak kendisi olduğuna kesin olarak hükmetti. Ya ziyade sağa veya sola kaçmış veyahut adımlarını gereğinden kısa veya uzun atmış olabilirdi.

Geldikleri doğrultudan sağa doğru saparak yüz elli adım kadar daha yürüdü. Bu defa kutsal kuyu önlerine çıktı. Kitabın tavsiyesine uyarak Enveri hemen feneri söndürdü.

Enveri önde, iki melek arkada "Eyyüha'r-ravzu a'tini tarikan" duasını okuyarak kuyunun etrafında dolap beygiri gibi dönmeye başladılar. Bu tavaf, dua yedi defa tekrar edilinceye kadar devam etti.

Enveri, ağzından dünya kelamı çıkmadan, işaretle Mahur'u çağırdı. Zembilden urganı çıkardılar. Bir ucunu Ermeni'nin beline üç kere doladıktan sonra sıkı sıkıya birbiri üzerine birkaç düğüm vurdular. Öbür ucunu yakında bir incir ağacına doladılar.

Zavallı Mahur'un rengi ne kadar attığını karanlıkta kimse fark edemiyordu. Kuyuya inmeye önceden söz vermiş olduğu için ses çıkaramıyor, fakat yüreği üç buçuk atıyordu.

Eğer bu işte başarılı olurlarsa milyonlar kazanacaklardı. Mahur her şeyden evvel Efsuncu Baba'nın hakikaten bir mucize adamı olup olmadığını anlamak merakıyla çatlıyordu. Şimdi birkaç dakika sonra bu hakikate erecekti...

Kuyunun ağzında buhurdanı yaktılar.

Ödağaçları, küçük ibrikler buram buram tütmeye başladı. Efsuncu Baba bu kocaman çukurun siyah ağzına gül suları serpiyordu.

Mahur ineceği bu müthiş bilinmez karanlığa eğildi. Dibini görmeye uğraştı. Göz, geceleri gündüz berraklığında bırakan katran karası bir uçuruma kaymaktan başka bir şey seçemiyordu. Bu tüten buhurlar, serpilen gül suları biçarenin sinirlerine dokundu. Yapılan bu tuhaf töreni Ermeni genci, idam edileceklerin son saatlerindeki hazırlıklara benzeterek titriyordu.

10

"Eyyüha'r-ravzu" duasının üç ağızdan birden tekrarıyla kulpuna ip bağlı bir kova gibi Mahur'u kuyuya indirmeye başladılar. Arkasından gül suyu serpmekle beraber yılan parçalarını da birer birer atıyorlardı.

Bu korkunç hayvanın soğuk cesedi bazen Mahur'un başına çarptıkça kendini tutamayıp haykırdığı, gittikçe sesi derinleşerek işitiliyordu.

On kulaç ipin yaklaşık sekizi kullanıldıktan sonra Mahur'un dibi bulduğu anlaşıldı. Sekiz-on dakika beklediler. Aşağıdan hiçbir ses gelmedi.

Efsuncu Baba duayı dilinden bırakmayarak buhurdanın ödağaçlarını tazeliyor, gülabdana kokulu sular dolduruyordu.

Lahur, arkadaşı Mahur'un bu karanlık iniş yolculuğundaki akıbetini anlamak merakına yenilerek kuyuya Ermenice bir-iki söz bağırdı, aşağıdan evvela anlaşılmaz mırıltılar duyuldu. Fakat sonra telaffuz düzelerek ayan beyan şu azar işitildi:

— Bu mübarek kuyuda Arapça ve Türkçeden başka dil konuşulmaz. Cezası büyüktür. İnsan çarpılır.

Böyle düzgün şiveyle cevap veren Mahur muydu? Ses tanınamadı. Lahur azardan ürktü. Kuyu dibindeki arkadaşını çarpılmaktan korumak için sustu. Yine beş-on dakika sessizlikle geçti. Kuyunun ağzındakiler aşağıdan emir bekliyorlar gibiydi. Nihayet bu emir geldi:

— Duayı kesmeyiniz!.. Gönül bağıyla Hakk'a yalvarınız.

Efsuncu ile Lahur ilahi okuyan okul çocukları gibi birbirine kaynamaz iki sesle tütsü kokularıyla beraber dualarını yükselttiler...

Zifiri karanlıktan başka bir şey seçilemeyen kuyunun içinden artık hiçbir ses de gelmiyordu. Yukarıdakiler gittikçe artan bir merakla duaya devam ederek bekliyorlardı. Nihayet karanlıktan şu ses yükseldi:

— Elhamdülillah dualarınız kabul olundu. Dille tarife gelmez, ucu bucağı görünmez bir bahçedeyim... Burada ilkbahardır, güller açmış, bülbüller öter.

Lahur — Zo divane olma. Kuyunun dibinde güller açar, bülbüller öter hiç?

Mahur — Vallah billah Lahur... Gülhane Parkı bunun yanında çöplük gibi kalır.

Lahur, Efsuncu'ya:

— Baba bu duyduğun laflara inanoorsun?

— Niçin inanmayayım? Mübarek tılsımname yalan mı yazar? İşte bütün müjdeler Allah tarafından bir bir gerçeğe dönüşüyor.

— Tılsımname yalan demese de bizim Kirkor söyleyebilir. Çünküm o eski kofticidir.[1]

Efsuncu öfkelenerek:

— Tövbe et!.. Ağzından kaçan küfre tövbe et. İçine şek getirme...

Agop telaşlı bir hayretle:

— Tövbe edeyim? İçimi eşek bırakmayayım? Fakat efendim Kirkor, korkudan aklını kaçırmış olabilir... Ben aklım

1 (Argo) Sahtekâr, dolandırıcı.

üzerimde iken kuyunun dibinde güllü, bülbüllü bir park olduğuna inanabilirim hiç?

Aşağıdan Mahur:

— Lahur laflarıma inan ol. Ne üzerine istersen sana yemin edeyim ki dünya yüzünde görmediğim emsalsiz bir bahçedeyim... İnanmıyorsan ipi sana göndereyim. İn aşağı gözlerinle gör...

Agop şimdi tereddütle biraz düşündükten sonra:

— İnandım, inandım. Aşağı inmeden burada inanmayı daha kârlı bulurum...

Ebulfazl Enveri kuvvetli inancını ifade için elini göğsüne koyarak:

— Asıl iman görmeden inanmaktır.

— Görmeden her şeye inanırsan insanı çok kandırırlar...

Aşağıdan Mahur:

— Dua okuyunuz, dünya lafı etmeyiniz...

Efsuncu Baba ile Lahur yukarıdan kör dilenciler gibi akortsuz bir şekilde okumaya başladılar...

Aşağıdan:

— Nihayetsiz bir çayırlık... Güneşler, ayaydın içinde ne ferahlık bir yer. Ah işte aygır gibi, kocaman bir aslan ile kaplan, onda suspus oturoorlar... Karınları açtır acep? Beni hap ederler? (*Duayı okuyarak*) "Eyyühâ'r-ravzu a'tinî tarîkan, ene urîdu'l-mürûra beyne'l-esedi ve'n-nemri..."

Mahur devam eder:

— Mübarek hayvanatlar... Ortalık yerinizden geçeceğim. Size yalvar yakar olurum. Altın köşk nerededir? Bana işaret ediniz. Ah Meğa, aslan kaplana baktı. İkisi de sırıtarak sağ tarafı işaret ettiler. Teşekkür ederim... Teşekkür ederim hayvanatlar... Ah ne göroorum? İşte ta karşıda altın köşk parladı.

Efsuncu duayı okuyarak:

— ... Ve beyyin lî keyfe ezhebu ila köşkü'z-zehebi...

Aşağıdan Mahur:

— Altın köşkün iki zümrüt kanatları açık. İşte önde iki dişi melek oturmuş. Sırma saçlarını atkuyruğu gibi iki

yandan aşağı bırakmışlar... Bilirsin? Ne hoş karılar. Fakat bunda yüreğine fenalık getirilmez. Ve boş laf edilmez. İşte bu matmazellere selam verdim selam ettiler. Vay babasının canına, köşkün tavanı sade pırlanta. Elmas kafesin içinde siyah güvercinler papağan gibi çalımla oturoorlar... (*Duayı okuyarak*) fe-innenî se-e'huzu't-tılsıme min e'nâku'l-hammâmâti'l-beyzi ellâtî fî kafesi'l-elmâs"

Mahur devam eder:

— Matmazeller müsaadeniz olur ki güvercinlerin boyunlarından tılsımları alayım? Eğerleyim yerin dibinden liraları çıkarır isek bu güzel boyunlarınıza birer pırlanta gerdanlık hediye etmek borcumuz olsun...

Kuyunun dibinde ses kesilir. Efsuncu ile Lahur "Eyyüha'r-ravzu" duasını sürekli tekrarlayarak beklerler. Yirmi dakika, yarım saat geçer. Mahur'un zevzekliği artık duyulmaz olur.

Lahur düşündüğünü açıkça söylemeye cesaret edemeyerek içinden şöyle düşünür:

— Kirkor'un sesi kısıldı. Kuyunun dibinde boğuldu? Cartayı çekti? Ne oldu? Yerin altında altın köşk, zümrüt kapı, elmas kafes, sırma saçlı matmazeller olur hiç? Bu oğlan delirdi? Ne oldu? Yoksam Efsuncu Baba ona esrar yutturdu? Şimdicek Kirkor bundan sağ çıkmaz ise ben anasına ne haber edeyim? Bu divanenin lafına kandık. Olmaz martavallara kulak verdik. Başımıza her ne ki bela gelse yeridir.

Ermeni kuyuya eğilerek arkadaşına seslenmek ister. Fakat Enveri onun bu hareketine engel olarak:

— Çekil! Sus!..

— O, dipte sustu. Ben de bunda sus olayım?

— Sus... Çünkü aşağıda iş oluyor...

— Aşağıda iş olur? Ne işi?

— Mahur tılsımları güvercinlerin boyunlarından çözüyor...

— Ben bunda hiçbir şey görmoorum. Sen bunları nereden ağnayorsun?

— İhtirak-ı Müşteri, kamer ma'az zeneb...

— Ne diyorsun Baba?

— Müşteri[1] yandı... Aya kuyruk takıldı. Dünya hadîdden[2] geçiyor... Bu alametlerden anladım ki tılsımlar çözülüyor...

— Baba büsbütün divane olma. Bunda ne satıcı vardır, ne müşteri... Aya kuyruğu kim taktı? Göğün üstünde karnaval vardır? Nedir? Hep bunlar boş laflardır. İşin doğrusu kuyunun dibinde Kirkor nalları dikti. İşte bu... (*Ağlayarak*) Biçare oğlu biçarenin bir sakat anası vardır. Camı kırık pencerenin önünde bekler ki akşama oğlu bir okka ekmek getirsin deyi... Bızdık[3] zamanımızdan beri çişimizi ayrı etmez kardeş büyüdük. Öldüğüne ağlayayım? Vay babasının canına, bizi istinlaka çekecekler yoksam ona ağlayalım? Keşkem ben de aşağıya inip de beraber gebere idim...

— Kötü düşünme, ümitsizliğe kapılma... Şimdi görürsün. Yükselen Yay'da Ülker yıldızı var. Gözlerimiz aydın. Tılsımnameler geliyor...

Hakikaten çok sürmez. Aşağıdan Mahur'un sesi duyulur:

— Tılsımnameleri aldım, geliyorum. İpi çekiniz.

Lahur birdenbire şaşırarak:

— Baba şimdi kerametine inandım. Boş adam değilsin. Cahillik bizde...

Aşağıdan:

— "Eyyüha'r-ravzu" duasını okuyarak ipi çekiniz.

Şimdi yukarıdakiler aşkla şevkle duaya başlayarak ipe sarılırlar.

Agop ağzıyla görünüşte dua okur fakat kalben büyük hayretini şöyle taşırır:

— Vay babasının canına, vay amcasının, dayısının, halasının, teyzesinin canlarına!.. Zo bu ne iştir? Kuyunun dibinde hocaların, papazların tarif ettikleri cennet... Bizim Kirkor sağ

---

1 Jüpiter.

2 Ay'ın veya başka bir gezegenin yörüngesi üzerinde Dünya'ya en yakın mesafede bulunan nokta. Dünya ile diğer gezegenlerin Güneş'in merkezinden en uzak oldukları nokta.

3 (Erm.) Küçük çocuk.

iken oraya girdi. Çıktı. Bu bir oyundur? Hakikattir? Hayalettir? Şimdi... Şimdi beş dakikadan ağnaşılacak...

Yine buhurdanın tütsüleri arasından Mahur dünya yüzüne çıkar. Lahur büyük bir merakla karışık sevinçle bir kibrit çakıp arkadaşının yüzüne bakar. Onu pek kızarmış ve terlemiş görerek:

— Zo ağnaşıloor ki kuyu dibindeki cennetin havası bu dünya yüzünden çok sıcaktır. Suratın domatese dönmüş. Havuza düşmüş köpek gibi de sırılsıklam terlemişsin. (Kulağına yaklaşarak) Zo söyle... Bize bağırdıkların hep sahidir?

Mahur — Yalan diyorum sanoorsun? Hâlâm içine iman gelmedi?

Lahur ne düşüneceğini şaşırmış bir dalgınlıkla karanlıkta arkadaşının yüzünden işin gerçeğini anlamaya uğraşırken Mahur, etrafına sırma çevrilmiş yeşil atlas bir kese içinde tılsımnameyi Efsuncu'ya uzatarak:

— Baba Efendi emanetinizi alınız. Melek matmazellerin çok çok selamları vardır. Bu tılsımnamenin içinde her ne ki yazoorsa tıpkısı tıpkısına yerine getirilmesini size söylememi tembih ettiler.

Enveri keseyi alır. Öpüp başına koyduktan sonra feneri yakar. Uzağa çekilerek tılsımnamede yazılanları okumaya uğraşırken, beri yanda hayretten ağzı açık kalan Agop yavaşça arkadaşına:

— Zo söyle bu ne iştir? Hep bu bağırdığın cennet teatrosu kuyunun dibinde oynoor? Bu yeşil keseyi sana kim verdi?

Kirkor ağzını Agop'un kulağına yapıştırarak:

— Aman Agop ayağının dibini öpeyim... Şimdicek bana böyle şey sorma... Bir kerek şuradan sağ ve canlı kurtulalım. Sonram sana hepsini ağnadayım.

— Ne diyorsun? Tehlikedeyiz?

— Çok büyük...

— Beni evvelkinden daha bir berbat bir meraka koydun...

— Sus ol. Sus ol. Her ne ki işittin ise inanmış görün. Kontro[1] laf etme.

---

1 Ters.

Mahur, Efsuncu'ya seslenerek:

— Efendi, bana aşağıdan emir verdiler ki burada çok durmayalım. Hemen eve gidelim deyi...

Efsuncu emre karşı hareketten korkarak henüz tamamıyla okuyamadığı tılsımnameyi elleri titreye titreye koynuna, ta kalbinin üzerine koydu.

Urganı, buhurdanı filanı zembile yerleştirerek yola düzüldüler...

***

Baba Efendi pek dalgın önden gidiyor, iki Ermeni her adımda aradaki mesafeyi açarak onu takip ediyorlardı.

Agop kulağı gibinde Kirkor'a yalvararak:

— Mahur karnıma öyle bir merak koydun ki gittikçesi büyüyor. Vakti tamamlanmış bir gebe karı gibiyim. Zo söylemezsen çatlayacağım. Bu dediğin teatro bütün o dekoruyla hep beraber kuyunun dibinde oynadı?

Kirkor büyük bir korkuyla etrafına bakınarak:

— Sus ol ahbar!.. Zo sen gebermekten korkmoor isen ben korkarım... Daha canımdan bıkmamışım.

— Ne var ki? Bizim bu laflarımızı şimdik onlar işitoorlar ki?

— He... işitoorlar...

— Zo gittikçesi merakıma püf edip şişiroorsun. Yoksam sen de delirdin?

— He delirdim. Sonram tekrar aklımı kafama koymaya uğraştım...

— Göroorum ki daha aklın kafana tamamıyla gelmemiş...

— Gelmemişse kabahat bende değildir. Sus ol. Canımıza kurtardığımıza teşekkür olalım. Sağ olalım da biraz deli kalalım. Zararı yoktur...

Dökülmüş kaplamaları arasından feci bir manzara ile kaburgaları görünen kulübemsi harap evlerin, alçak, harçsız duvarları yer yer yıkılarak kümeler oluşturmuş bahçelerin, mezarlıktan fark edilemeyen sessiz, ışıksız, sefil mahallelerin içinden Efsuncu'yu takiben iki Ermeni

delikanlısı konuşa konuşa giderlerken arkalarından bir revolver[1] gümledi.

Kirkor tepesinden topuğuna kadar derhal titreyerek arkadaşının kulağına en yavaş ve çekingen sesiyle:

— Sesini kes altık. İşte bu güm eden irevolver lafı bitirelim deyi bize işarettir. İyice ağna ki eğerleyim laf dinlemez isek bunun ikincisi kafamıza patlayacaktır. Ne sorsan altık benden cevap alamazsın. İşte susoorum...

Enveri önden haykırır:

— Çocuklar nerede kaldınız? Habis[2] ruhlar ayakta... Silah atıyorlar... Yanımdan ayrılmayınız.

Mahur — Habisler, yoksam polisler, işte bilmem kimler silah patlatoorlar...

Enveri — Yanımdan ayrılmayınız... Koynumdaki tılsım "paratoner" gibi beni de sizi de Allah'ın izniyle kazadan korur...

Şimdi üçü topluca ve hızlıca yürürler.

***

Hobyar'ı bulurlar. Eve girerler. Enveri hayırlı geceler temennisiyle hareme çekilir. Lahur'la Mahur da odalarına girerler.

Lahur alelacele kapıyı sürmeledikten sonra:

— Altık söyle, işte şimdicek bunda selametteyiz.

Mahur hâlâ titreyerek:

— Hayır değiliz...

— Zo ne vakit karnımdan bu kocaman merakı çıkartacaksın?

Mahur cebinden kapalı bir zarf çıkarıp göstererek:

— Yarın sabah ortalık daha iyice aydın olmadan bu mektubu bunda şu masanın üzerine bırakıp fertiği çekeceğiz...[3] O zaman sana bütün sırları diyeceğim. Merakını boşaltacaksın.

---

1 Altıpatlar da denen bir tür tabanca.

2 Kötü.

3 (Argo) Kaçacağız, sıvışacağız.

— Bu mektupta ne yazoor ki?

— Neme gerek ne yazarsa yazsın. Bizim canlarımız kurtulsun da...

— Ya bizim için bir fenalık yazoorsa?.. Mektubu bunda bırakmayıp da beraber götürsek, sonram birine okutsak olmaz...

— Ne alık şaşkın adamsın be? Bu işe darı tanesi kadar hile giremez. Sonram onu canınla ödersin.

Agop'la Kirkor döşeklerine girdiler. Heyecanlı, alaca bir uykuyla zaten çok zaman kalmamış olan sabahı ettiler. Tanyeri ağarmak üzereyken zarfı masanın üzerine bırakarak bahçe kapısından sessizce sokağa fırladılar.

***

Mahur, arkasından sekiz süvari jandarması kovalayan bir hapishane kaçağı gibi koşuyordu. Lahur arkadaşına yetişebilmekte güçlük çekerek bağırıyordu.

— Zo Mahur dibine neft yağı sürdüler? Ne kaçoorsun?

Kirkor — Zo babanın canına sövdürme beni. Bana Mahur deme altık... O belalı şeydir. Babamın koyduğu adımı çağır...

— Kirkor yangın söndürmeye gidiyoruz?..

— Laf etme ahbar. Tabanlarını yağla. Kudurmuş it gibi koş ki şu beladan kurtulalım.

— Zo senin gibi koşayım?..

Kirkor cevap vermez. Gittikçe artan bir hızla koşar.. Agop söve saya arkadaşını takip eder. Böyle dörtnala semti bulurlar. Çat çat kapı eve girerler.

O geceyi oğlunun hovardalıkta geçirdiğini sanan kocakarının azarlarına hiç kulak vermeden tek odaya girip içeriden kapıyı sürmelerler.

Kocakarı dışarıdan haykırır:

— A Kirkorum!.. Kapıya ne için sürme koydun?

Kirkor — Sen lafımıza işitmeyesin deyi...

Kocakarı — Anandan gizli fenalık bir iş ettin?

— He...

— Söylemezsen ben meraktan mefat olurum.[1]

— Bir şey olmazsın. Bilirim canın sağlamdır.

Kocakarının dırıltısına hiç kulak asmadan iki delikanlı dokuma örtüsü yamalı kırık sedirin üzerine karşı karşıya otururlar.

Kirkor etrafına ürkek bakışlar gezdirerek:

— Bugün gidip doktora muayene olunacağım...

— Ne var ki?

— Sanoorum ki içimde yüreğim sakatlandı. Korkudan bir damarım patladı...

— Zo ne oldun? Kuyudan bağırdığın şeyleri sahiden hep gördün?

— Divanesin ahbar... Yerin dibinde çayırlıklar, altın köşkler, elmas kafesler, sarı saçlı melaik olur hiç?

— Ya ne için göroorum deyi yemin edoordun?

— Benim yerimde sen ola idin etmeyecektin acep?

— Hâlâm bilmecenin b'sini meydana koymadın...

— Sabır ol, patlama...

Kirkor geçirdiği maceranın dehşetini hatırlayarak suya düşüp çıkan bir kedi gibi silkindikten sonra:

— Ahbar siz beni iple kuyunun dibine ağır ağır bırakır iken gittikçe etrafım daha ziyade kararoor, karnıma korku doloordu. Kuyu gayetle genişti. Kenara çarpmayayım deyi ellerimle taşları tutoordum. Nihayet dibi buldum. İçeride su yoktu. Daha ayaklarımı yere tamamıyla değdirmeden kuvvetli bir vücut bana sımsıkı sarıldı. Kollarımı çembere aldı. Mümkün değildi ki ellerimi oynatayım... Bağırmak istediysem de kalın bir ses kulağıma, "Sus!" deyi mır etti. Yine o zaman da şakaklarıma demir parçasına benzer iki soğuk şey dokundu. Yavaşça "Bunlar nedir?" deyi sorduysam yine o ses cevap etti: "İki revolver... Eğerleyim sözlerimizden bir nokta aykırıya gidersen ikisi de beyninde patlayacaktır..."

Analarına, babalarına, bütün soylarına soplarına içimden okkalıyı geçtim. Geçtim ama ben altık kapanda bir fare idim. Dediklerine gitmekten gayrı bir çarem yoktu. "Biz ne

---

1 Vefat ederim. Ölürüm.

dersek sen de onu tıpkısı tıpkısına tekrarlayacaksın" emrini verdiler. Onlar ne dedilerse mektepte hocanın önüne yeni oturmuş bir çocuk gibi ben de onu bağırdım... Onda birkaç kişi idiler. Yüzlerine asla tanımadığım bu efendiler: "Sonsuz bir çayırlık... Güneşler, ayaydın içinde ne ferahlık bir yer. İşte kocaman bir aslanla kaplan, ah mübarek hayvanatlar, altın köşk, sarı saçlı melaik..." filan filan deyi bana boyuna martaval okuyorlarsa "Bütün bu lafların aslı yoktur, hepsi de dipsiz koftidir" doğruluğuyla nasıl onlara kontro gideyim? Hep bunları görürüm deyi korkudan sıcak sıcak yemin edoor ve "Eyyüha'r-ravzu a'tini tarikan"ı gürül gürül okoordum. Bana bu korkuyu buz gibi içirip yüreğimi bangır bangır tit-rettikten sonram sımsıkıya tembihlediler. Dediler ki eğerleyim bizi bunda gördüğünü ve hep o lafları papağan gibi talimatla söylediğini Efsuncu'ya haber edersen seni ve arkadaşın Agop Lahur'u geberttiririz. Biz Efsuncu'nun akrabasındanız. Ve ondan on kat fazla efsuncuyuz. Her nereye kaçsanız eli-mizden kurtulamazsınız. Her nerede ve her ne türlü gizli laf konuşursanız biz işitiriz. Bu mektubu al. Yattığınız odadaki masanın üzerine bırak. Ve sabah karanlığı ikiniz de Baba'nın evinden kaçınız ve bir daha da o taraflara görünmeyiniz...

Mahur Kirkor cebinden yirmi beş liralık bir kâğıt çıka-rarak:

— İşte bunu da emeklerimize karşılık olarak hediye etti-ler. Allah bereket versin. Sankim yirmi beş liraya kuyunun dibine inmiş oldum.

— O paranın yarısı benimdir zo. Aşağıya inmedimse de kuyunun ağzında "Eyyüha'r-ravzu" duasını okumaktan dilim kabardı.

— Acele etme ahbar. Fikrimde fenalık olsaydı bu parayı sana gösterirdim hiç?

Bu iki Ermeni meleklikten insanlığın en çingene derecesi-ne inerek hayli çekiştikten sonra yirmi beş lirayı aralarında bölüşürler. Birkaç gün çektikleri korku ile yiyip içtikleri de yanlarına kâr kalır...

***

Efsuncu o gece sabaha karşı evine dönünce odasına kapanır. Yeraltı hasbahçesindeki altın köşkün elmas kafesinde tüneyen güvercinlerin boyunlarından alınmış tılsımnameyi çözmeye uğraşır. Özetle şu anlamı çıkarır:

Ey Ebulfazl Enveri, tılsımı çözmeyi başarman bir şarta bağlıdır. Kızın Mevlüde'yi Nurullah Hasip'le evlendirmelisin. Bu evlilik taraflar için gayetle uğurlu ve mutlu olacaktır. Bu şartın gereğini yerine getirdikten sonra defineye kavuşmanın sırrına ereceksin...

Efsuncu Baba bu önemli meseleyi danışmak için iki melek hizmetçisinin odalarına iner... Fakat Lahur ile Mahur'u orada bulamaz. Masanın üzerinde bir zarf görür. Açar, içindekini okur:

Baba Efendi,

Biz gökten geldik. Vazifemiz sona erdi. Yine oraya çekildik. Şimdi gayet mühim bir son vazifemiz kaldı. O da kızın Mevlüde'yi Nurullah Hasip'e vermeni hatırlatmaktır. Bize emir böyledir. Bu evlilik seni defineye sahip ettikten başka haneni bereket ve mutlulukla dolduracaktır. Dünyanın en mutlu adamı olacaksın.

***

O hafta Ebulfazl Enveri'nin evinde bütün mumlar, lambalar yandı. Şerbetler ezildi, gürül gürül dualar okundu. Nurullah Hasip, Mevlüde'yle gerdeğe giriyordu.

***

Bu mühim şartın yerine getirilmesinden sonra Enveri definenin sırrının açığa çıkması için bir ay, iki ay ve daha çok bekledi. Lakin hiçbir bilgi gelmedi. O, inancı tam bir adamdı. Ümidini kesmedi. Bekliyordu ve daima bekleyecekti.

***

Asıl maksat Nurullah Hasip'le Mevlüde'nin evlilikleriydi. Bu emelleri gerçekleşti. İki genç muradına erdi. Hemen her yerde ve hele ilim ve irfanın zayıf bulunduğu memleketlerde hile, aldatmacayla daha çok iş görülür.

Güya bütün insanlık yalanı, dolanı ortadan kovarak adalet ve hakikati en saygın makama geçirmek için uğraşıyor. Maazallah böyle bir felaket gerçekleşirse hep siyasetler, ticaretler, işlemler durur. Bütün dünya altüst olur. En akıllılarımız her gün aldanıyorlar. En akılsızlarımız her gün aldatıyorlar. Hepimiz daima aldanıyoruz, fakat fırsat düştükçe aldatıyoruz. Bu suretle geçim dengesini biraz düzeltebiliyoruz... Aldanıp da aldatamayanlar... İşte aç kalan güruh bu zavallılardır.

Hakikatin büyüklüğünü tanıyıp da onunla dost olamayanlar, o kılığa bürünmüş yalanlarla oyalanırlar. Bu komedya sahnesinin en arka perdesini kaldırıp asırlardan, asırlardan beri insanlardan saklanan gugukları apaçık insanlığa göstermek her memlekette kanunen yasaktır. Ahlak, âdet ve geleneklerimiz hayallere o kadar geniş bir alan ayırmıştır ki hakikat ona en fazla muhtaç olanların gözlerinde bile daima değersiz ve cazibesiz kalır. Dolayısıyla ilim ve irfan çoraklığı içinde kavrulan memleketlerde değil, fen ve bilgide en ileri giden milletler arasında bile bugün bakıcılık, büyücülük, efsunculuk pozitif bilimlerden daha fazla revaçtadır. Bugün diyelim ki bir milyon insan arasında ürkmeden hakikati gören ve cesaretle onu bağırabilen kaç düşünür vardır? İşte bu sayı, itirafından sıkılacağımız derecede azın da azıdır. Bu azınlık bu koca kitleyi nasıl uyandıracak?

Savaş ahlakı bozdu. Bütün insanlığı felsefe ve irfan bakımından birçok seneler geriletti. Mesela Fransa gibi bir memlekette yazarlarına ödül verilmesi gereken eserlerin yayımlanmasının yasaklandığını görüyoruz.

Voltaire'lerin,[1] Diderot'ların[2] ve daha geçen asırdaki Zola'ların,[3] Maupassant'ların[4] hazırladıkları yaklaşımlar ne oldu? Şimdiki düşünürlerin, yazarların, şairlerin etrafa savur-

---

1 François Marie Arouet (1694-1778), Voltaire mahlasıyla bilinen Fransız yazar ve filozof.

2 Denis Diderot (1713-1784), Fransız yazar ve filozof.

3 Émile François Zola (1840-1902), natüralizm akımının öncüsü Fransız yazar.

4 Guy de Maupassant (1850-1893), Fransız hikâyeci ve romancı.

dukları fikirleri günlük kokularıyla dolu birer kilise vaazı şeklinde ve kavrayışımızı uyutacak bir ağırlıkta buluyoruz. Bütün romancılar ise halka bir hurafe devri açtılar. Eski zamanın masallarına yeniden geçerlilik kazandırmaya uğraştılar.

Bütün dünyaca fikren o kadar tehlikeli bir devirdeyiz ki çirkefi üstüme sıçratmamak için konuyu derinleştirmekten kaçıyorum.

Son zamanlarda yeni teorileriyle şöhret olan Yahudi bir filozof, mensup olmadığı dinlere saygısızlığından dolayı çeşitli memleketlerden bilmem kaçar ay hapse mahkûm oldu. Her vicdan sahibi bu mahkûmiyetleri yerden göğe kadar haklı buldu. Çünkü dinleri eleştirmeye kalkışacaksa Çıfıt düşünürün Yahudilikten başlaması lazım gelirdi.

Einstein'ın[1] Yahudi kalarak filozof olduğu görülüyor. Zamanında Voltaire hiç böyle yapmadı. O alaycılığını, yaman kaleminin eleştiri darbelerini, bütün dogma ve geleneklerini bir papaz kadar tanıdığı Hıristiyanlığına yöneltmişti.

Kim diyor ki İsrailoğulları bugün yeryüzünde "millet-i hâkime"[2] değildir.

Eski ve yeni dünyada en etkili ve kuvvetli sözlerin hangi dudaklardan çıktığını ve en ustalıklı entrikaların hangi fabrikaların ürünü olduğunu fark edenler hakikati sezmiş olurlar.

***

Ebulfazl Enveri gibi bu çağda mucizeler arayan bir kaba sofuyu ikna için ona kuyu dibinde bir cennet bahçesi göstermekten başka çare yoktu. Nurullah Hasip böyle hareket etti. Mevlüde'yle evlenmeyi başardı...

Her insanı, hatta her toplumu hoşlandığı yemle avlarlar. Mesele, böyle oltalara tutulmayacak kadar insanlığımızı terbiye edebilmektedir.

Bilir misiniz etrafımızda Enveri tipine benzeyen ne kadar çok insan vardır. Bunlar berikinden daha tehlikelidirler. Çünkü Enveri budalalığıyla ünlüydü. Ötekiler yaradılışça

---

1 Albert Einstein (1879-1955), Alman teorik fizikçi.
2 Egemen millet.

ona benzeyip de akıllı görünenlerdir. Üzerlerindeki yaldızı kazıyınca altından mükemmel birer Ebulfazl Enveri çıkar. İşte hep bizim, bütün insanların, felaketimizin temeli budur. Eğer hakikat böyle olmasa dünyada ne bir Napolyon çıkabilirdi ne de kendini Türklüğü ve İslamiyeti kurtarmakla görevli bilen Enver Paşa... Kurtarmaya uğraştığı Türklüğü büsbütün harap etti. Bu zafersiz kahramanın kefenlendirmeden gömdürdüğü insanların hesabını eğer Cenabıhak ondan soracaksa aman yarabbi!.. Soramayacaksa şöyle böyle günahları işlemekten hiç korkmayalım.

Enver son nefesine kadar kendini pek büyük bir işle müjdelenmiş bildi. Üst üste gelen müthiş başarısızlıkları onun kendine güvenini kırdıramadı. Siyasi ve askeri maharetinin son iflası felaketinde İstanbul'dan adi suçlular gibi gibi kuyruğu kıstırıp kaçtı. Hamiyeti onu diğer bir İslam beldesine koşturdu.

Hiçbir millet ve hükümdarın vermediği, kendi kendine aldığı rütbelerin şereflerini doymak bilmez ruhu için hiçbir vakit yeterli göremedi. Yükselmek, bulutların üzerinde taht kurmak istiyordu. Talihi ve gücü sayesinde çıkamadığı bu en son makama bir Bolşevik kurşunu onu uçurdu.

Merhum zannetti ki cihanı yenmek Abdulhamid'i korkutmak kadar kolaydır.

***

Henüz çoğumuz hayatın özünü anlayamayarak havada saadet, kuyu dibinde cennet arayan, birbirimizden keramet bekleyen, boş şeylere kapılan, vaatlere aldanan saf kimseleriz.

Bu dünya henüz büyük komik Molière[1] çağından üç adım ileri gitmedi. Daima üstadın ebedi komedyaları tekrarlanıp duruyor. Yalnız sahnenin dekorları değişti. Tarzlar başkalaştı. İnsanın mayası hep o maya... Kötüler daha kurnazlaştı. Birbirine zarar verme ilerledi. Fenalık büyüdü.

24 Kasım, Heybeliada

---

1 Jean-Baptiste Poquelin (1622-1673), Molière adıyla bilinen, Fransız oyun yazarı.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

1. KUYRUKLUYILDIZ ALTINDA BİR İZDİVAÇ
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

2. MÜREBBİYE
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

3. EFSUNCU BABA
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

4. İNTİBAH
   Namık Kemal

5. ŞAİR EVLENMESİ
   Şinasi

6. VATAN YAHUT SİLİSTRE
   Namık Kemal

7. KÜÇÜK ŞEYLER
   Samipaşazade Sezai

8. FELÂTUN BEY İLE RÂKIM EFENDİ
   Ahmet Mithat Efendi

9. TAAŞŞUK-I TALAT VE FİTNAT -TALAT VE FİTNAT'IN AŞKI-
   Şemsettin Sami

10. MAİ VE SİYAH
    Halit Ziya Uşaklıgil

11. REFET
    Fatma Aliye

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 3

Efsuncu Baba büyüyle, simyayla, tılsımla uğraşan; define aramak, madeni altına çevirmek, yıldıznamelerden âlemin sırrını çözmek gibi heveslere kapılmış bir zat-ı muhteremdir. Onun dünyasını batıl inançları şekillendirir, her adımını bu hurafelere göre atar. Eline yeni bir kitap geçer, İstanbul'un bütün defineleri şifreli halde bildirilmiştir bu kitapta. Defineye ulaşmak için tılsımı kaldırması gerekir, bu da Binbirdirek'teki anahtarı ve kendisine yardımcı olacak insan suretinde iki meleği bulmasına bağlıdır. Böylece Kirkor ve Agop'la tanışırız. Karın tokluğuna çalışan, ortaoyunundan fırlama bu iki komik tip Efsuncu Baba'nın karısı ve kızıyla yaşadığı konağa taşınır. Entrika giderek tüm aileyi sarar.

Hüseyin Rahmi sofu görünümlü budala karakterlerinden birini daha insanlığın en büyük derdi olarak, gülmeceyle süslü serüvenli bir dille canlandırıyor.

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Dönemini ve çevresini romanlarında yaşatıp, genç yaşlarından itibaren geniş halk kitlelerince sevilerek okunmuş Hüseyin Rahmi, edebiyatımızın benzeri az bulunur şahsiyetlerindendir. Kitaplarında İstanbul yaşamının özel inanışları, toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler, kadın erkek ilişkileri gibi konular halkın özgün konuşma biçimleri korunarak, çok defa gülünç, bazen hüzünlü olarak işlenir. Romanımıza "mahalli renk" ilk kez onunla girer. Yazarlık yaşamına 1883'te *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde başlar. 1896'da *İkdam* gazetesinde roman ve öyküleri tefrika edilirken üne kavuşur. Döneminin en çok okunan yazarı olur. Tüm kazancı yazarlıktan gelir. Bu sayede Heybeliada'da şimdi müze olan köşkünü alır. 1908 Meşrutiyet'inden sonra Ahmet Rasim'le *Boşboğaz* adında bir mizah gazetesi çıkarır. İlk soruşturmaya böylelikle uğrar. Gazetesi kapanır. İkinci kez *Ben Deli miyim?* romanıyla mahkemelik olacak ve yine beraat edecektir. Çoğu roman olmak üzere öykü, tiyatro, makale ve eleştiri türünde altmışın üzerinde kitabı bulunmaktadır. Yazarın seçme eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

8 TL